

Tofteryds kyrkogård

Kulturhistorisk inventering och förslag till bevarandeplan
Tofteryds socken i Vaggeryds kommun, Jönköpings län, Växjö
stift

Tofteryds kyrkogård

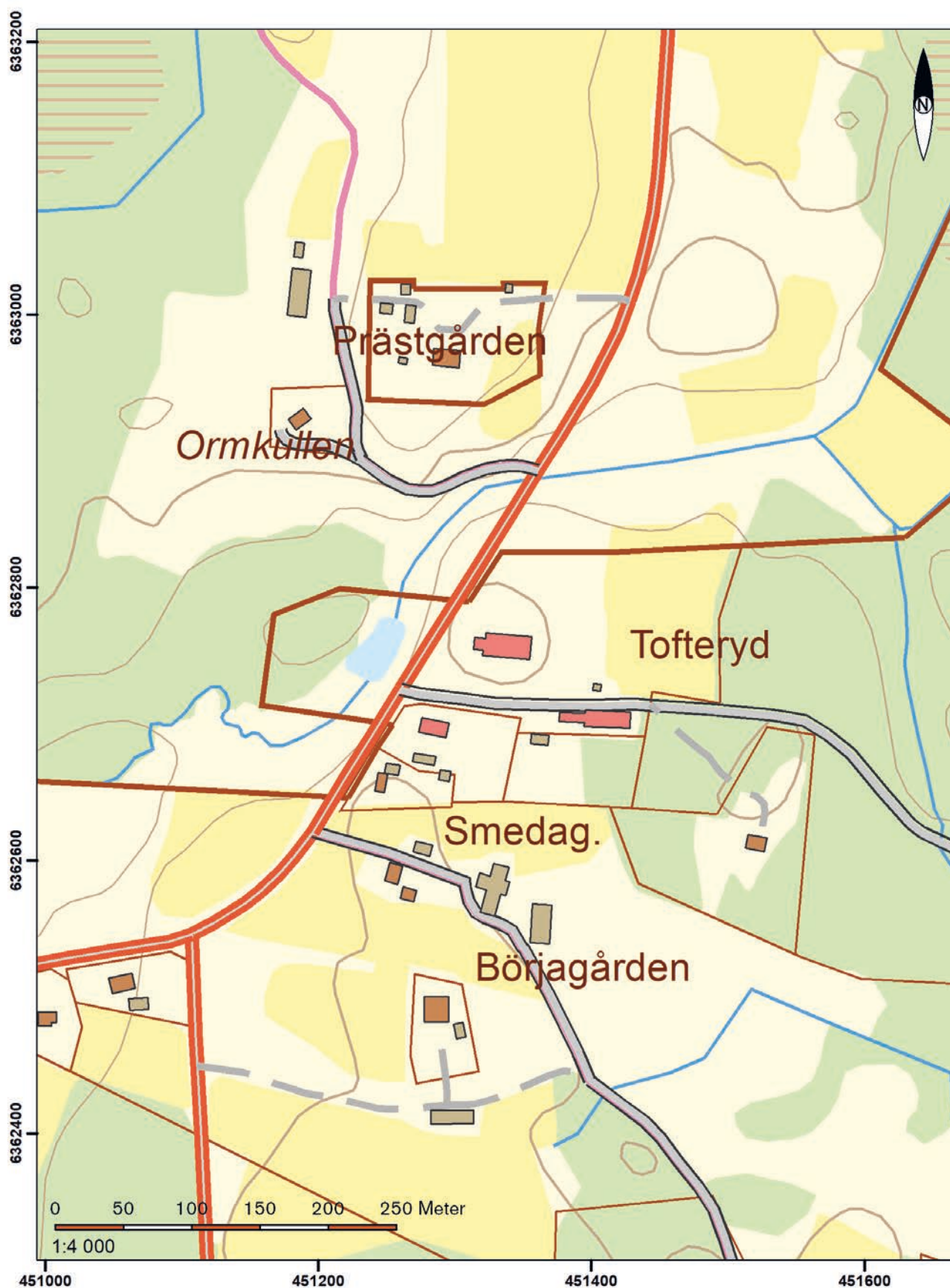
Kulturhistorisk inventering och förslag till bevarandeplan
Tofteryds socken i Vaggeryds kommun, Jönköpings län, Växjö
stift

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2019

Innehåll

Inledning.....	5
Inventeringens uppläggning.....	5
Allmän kyrkogårdshistorik.....	6
Tre vanliga gravvårdstyper.....	8
Lagstiftning.....	9
Allmänna skötselråd.....	11
Tofteryds kyrka och kyrkomiljö.....	12
Kyrkogårdens historik.....	14
Beskrivning av kyrkogården idag.....	18
Allmän karaktär.....	18
Omgärdning.....	18
Ingångar.....	19
Vegetation.....	19
Gångsystem.....	20
Gravvårdstyper.....	20
Beskrivning av kvarter.....	21
Kvarter A1 norr om kyrkan.....	21
Kvarteren A2 och A3 söder om kyrkan.....	23
Kvarter A4-A12 öster om kyrkan.....	26
Kulturhistorisk bedömning av kyrkogården som helhet.....	28
Att tänka på i förvaltning av kyrkogården:.....	28
Administrativa uppgifter.....	30
Referenser.....	30
Gravkarta.....	32
Urval kulturhistoriskt värdefulla gravar.....	32
Urval av kulturhistoriskt värdefulla gravar.....	34
Kvarter A1 -norr om kyrkan.....	34
Kvarter A2 -söder om kyrkan.....	41
Kvarter A3 -söder om kyrkan.....	45
Kvarter A4-A7 -öster om kyrkan.....	47
Kvarter A8-A11 -utvidgningen i öster.....	52
Gravvårdar ur bruk.....	54

Utdrag ur digitala fastighetskartan.

Inledning

På uppdrag av Skillingaryds församling har Jönköpings läns museum tagit fram denna inventering och förslag till bevarandeplan för Tofteryds kyrkogård. Fältarbetet har genomförts under sommaren 2019. Resultatet har därefter diskuterats med uppdragsgivaren och sammanställts under hösten 2019.

Kyrkogårdar och begravningsplatser utgör en viktig del av landets kulturarv och deras kulturvärden regleras av kulturmiljölagen. Kulturhistoriskt värdefulla gravar kan också skyddas av begravningslagen. I första hand är det Svenska kyrkan som har ansvar för att förvalta detta kulturarv med hänsyn till dess värden. Därför är det angeläget att kyrkogårdarnas kulturhistoriska värden kartläggs och preciseras. En viktig del av värdena ligger i äldre gravar och deras utsmyckning.

En bevarandeplan är ett kunskapsunderlag som är tänkt att vara till hjälp och vägledning vid vård, underhåll och förändringar på kyrkogårdarna. Planen kan även fungera som beslutsunderlag för länsstyrelse och stift vid handläggning av olika ärenden.

Inventeringens uppläggning

Rapporten omfattar en översiktlig historik över kyrkogården, en beskrivning med fotografier av de olika kvarteren och deras kulturhistoriska värden samt avslutningsvis en katalog över särskilt värdefulla gravar.

Arbetet har varit uppdelat i en fältdel med inventering och fotografering på kyrkogården samt en arkivgenomgång. De aktuella arkiv som gåtts igenom har varit aktuella kyrkoarkiv på Landsarkivet i Vadstena, Länsstyrelsen i Jönköpings läns arkiv, Antikvarisk-topografiska arkivet i Stockholm (kopior hos länsstyrelsen) samt Jönköpings läns museums arkiv. Utöver arkiv har uppgifter hämtats från aktuell litteratur, exempelvis hembygdslitteratur. De i rapporten redovisade arkivuppgifterna utgör en sammanfattning av genomgångna arkiv och ska inte ses som en komplett beskrivning av händelser i kyrkogårdens historia.

För kyrkogården har en sammanfattande kulturhistorisk bedömning gjorts där de kulturhistoriska värdena lyfts fram. Den kulturhistoriska bedömningen av kyrkogården i allmänhet har gjorts i samarbete med Länsstyrelsen i Jönköpings län. En kulturhistorisk bedömning är aldrig definitiv, utan kan vara föremål för omvärderingar. Vid bedömningen har hänsyn tagits till varje enskild kyrkogårds historia och egna värden, men också till värden i förhållande till andra kyrkogårdar i stiftet och övriga landet. Den övergripande kulturhistoriska bedömningen nämner i de flesta fall inte enskilda gravstenar, utan beskriver värden och karaktärsdrag i stort.

Inför planerade förändringar eller större underhållsåtgärder krävs i regel tillstånd från länsstyrelsen.

Rapporten avslutas med själva inventeringen av kulturhistoriskt

värdefulla gravplatser, vilken är avsedd att fungera som en bevarandeplan. Gravarna och deras utsmyckning redovisas i tabellform med text och fotografier samt på en gravkarta. De kulturhistoriskt värdefulla gravarna är kategoriserade i två grupper: *I. Mycket värdefulla* (som i första hand föreslås bevaras på plats) och *II. Värdefulla* (som bör bevaras eller återanvändas på plats eller i andra hand placeras på annan del av kyrkogården beroende på vari värdet består).

Fältarbete och rapport har utförts av antikvarie Margareta Olsson vid Jönköpings läns museum under 2019. Vid urvalet av kulturhistoriskt värdefulla gravar har samråd förts med pastoratet.

En av länders få bevarade kyrkobalkar finns i Brandstorp i Habo kommun.

Allmän kyrkogårdshistorik

I stort sett alla våra landsortskyrkogårdar är jämnåriga med den första kyrkan på platsen och i de flesta fall medeltida. Efter flera hundra år av obruten kontinuitet är de ännu i bruk. Från medeltidens kyrkogårdar finns dock väldigt litet bevarat. De viktigaste förändringarna som kristendomen införde gällande våra begravnings seder är att platsen för begravingarna skulle vara vigd och inhägnad. Den medeltida inhägnaden kunde bestå av en stenmur, men vanligare var att den var uppförd av timmer, bogårdsbalken, som ibland kunde vara manshög. Till den typiska bilden av en medeltida inhägnad kyrkogård hörde även stigluckan, som både hade en symbolisk och praktisk funktion som port till den vigda jorden.

Den medeltida kyrkogården saknade ett tydligt system med gångar och kvarter. Man gravsätte snarare folk efter deras gårds- eller bytillhörighet i grupperingar med olika form, vilket var en förkristen sedvänja. Till ovanligheterna hörde att man satte en vård över graven. Gravar markerades istället endast av en jordhög. Om en vård trots allt sattes upp var den vanligen av trä, men sten eller smide förekom undantagsvis. Det var också vanligt att man använde sig av kyrkogården även på ett nyttbetonat sätt, där exempelvis hö kunde bärgas.

Den medeltida kyrkogårdens utformning levde kvar väldigt länge, och påminde mest om en äng med små gravkullar och enstaka spridda vårdar. I stort sett börjades förnyelsen under tidigt 1800-tal, men ännu vid sekelskiftet 1900 hade många landsortskyrkogårdar kvar den ålderdomliga ängskaraktären. Förnyelsevägen började i städerna genom nya bestämmelser om externa begravningsplatser. Gravsättningar på stadskyrkogårdarna förbjöds av hygieniska skäl och i stället skulle friliggande begravningsplatser förläggas utanför städerna. Denna process inleddes på 1780-talet och en tydlig kunglig förordning från 1815 angav att begravingar innanför stadskärnan måste upphöra och att begravningsplatser – utan andra kyrkobyggnader än t ex gravkapell – skulle anläggas utanför stadsområdena. År 1805 beslutades dessutom att staten genom sin myndighet Överintendentsämbetet skulle ansvara och ha överinseende över att kyrkogårdar och begravningsplatser blev

Den förindustriella kyrkogården var en ängsmark med endast få vårdar av beständigt material. Här har karaktären blivit bevarad på Ornunga gamla kyrkogård, Vårgårda kommun.

prydligt och hälsosamt anlagda.

Runt om i landet anlades många begravningsplatser precis utanför stadskärnorna under de första decennierna av 1800-talet. De anlades med symmetriska gångsystem och kvartersindelningar, trädplanteringar för att förbättra luftkvaliteten och stenmurar med smidesgrindar. I de arkitektoniskt anlagda begravningsplatserna exponerades vissa gravar tydligare än andra. Att begravas utifrån vilken gård eller by man tillhörde ersattes nu av kategorierna köpegravar respektive allmänna gravar. Detta var en social indelning där de som ville och hade förmåga att köpa sin gravplats både fick en större sådan för hela sin familj och en bättre placering utmed gångar eller nära entréerna. Köpegravarna anlades ofta med grusbäddar och stenramar och senare även häckomgärdningar. Andra begravdes kostnadsfritt utmed den så kallade allmänna linjen. Där gravsattes man tätt i en kronologisk ordning allt eftersom dödsfallen inträffade. Man begravdes således oberoende om ens man eller hustru eller övrig familj låg på annan plats. Gravvårdarna var oftast små, oansenliga och inte särskilt varaktiga. Indelningen av kyrkogården mellan köpegravsområde å ena sidan och allmänt område å den andra speglade ett socialt uppdelat samhälle.

Trädkransen utefter kyrkogårdens yttre begränsningar introducerades först på städernas begravningsplatser, men nådde under 1800-talets slut även allt fler landsortskyrkogårdar. Då introduceras också de typiska sorgeträden med ett hängande växtsätt. I början av 1900-talet planlades även kyrkogårdarna på landsorten i kvarter med symmetriskt lagda gångar, grusbäddar på gravarna och välklippta häckar eller stenramar runt om.

På 1920-talet började en ny typ av begravningsplats att anläggas – skogskyrkogården. Dessa präglas av friväxande och naturligt förekommande träd, såsom gran, tall och björk. Endast sällan eller i begränsad omfattning används planterade och kultiverade träd. En av de tidigaste i landet var skogskyrkogården i Skillingaryd från 1922.

Vid 1900-talets mitt var kyrkogårdarna särskilt utvecklade, men nu inleddes en period av förenkling och rationalitet. Företeelsen med allmänna linjen levde kvar till mitten av 1900-talet, men upphörde officiellt 1964. Samtidigt började man av rationella skäl ta bort stenramar, häckomgärdningar och grusbäddar för att ersätta det med mer lättskötta gräsmattor. Den sociala utjämningen av ståndssamhället avspeglades på kyrkogårdarna genom allt mer enhetliga gravvårdar utan titlar och oftast i ett liggande format.

Från och med 1980-talet blev gravvårdarna återigen mer individualiserade. Idag ser vi en mångfald olika former på gravstenar från liggande naturstenar till mer fantasifullt utformade vårdar. Den ökade individualiseringen under 1900-talets slut speglas också genom de många olika begravningsformer som idag erbjuds. Förutom kistbegravning och urngravar med personliga vårdar, erbjuds

Åsenhöga ödekyrkogård (Gnosjö kommun). På denna kyrkogård är mycket av den ålderdomliga, ängsligande karaktär, som varit vanlig i äldre tid bevarad.

På de mer påkostade köpegravarna var både gravvård och inhägnad omsorgsfullt utformade. Här ett exempel från Norra Solberga kyrkogård i Nässjö kommun.

också exempelvis minneslundar för aska som grävs ner anonymt utan plats för namn, men med gemensam plats för blommor. Ett annat alternativ är askgravlundar, där den plats var och en begravts på markeras.

Tre vanliga gravvårdstyper

Det finns en stor variation vad gäller gravvårdarnas utformning, men här presenteras tre typer som är särskilt vanliga.

Från det sena 1800-talet fram till 1920-talet var det vanligt att köpegravar förseddes med påkostade vårdar med stående format. Det kunde vara högresta bautastenar, obelisker och liknande. Dessa vårdar restes ofta över samhällets övre skikt och inte sällan är de försedda med både titel, namn, årtal, hemvist och ett bibelcitat. Vårdar av denna typ är ofta påtagligt karaktärskapande och betydel-

På kyrkogården i Ingatorp (Eksjö kommun) kan man uppleva den allmänna linjens gravområde med små anspråkslösa vårdar tämligen intakt.

Ett exempel på en gravvård från 1960-talet på begravningsplatsen i Aneby.

sefulla i kyrkogårdsmiljön. De kan också ha ett konstnärligt värde.

I kontrast till de mer påkostade gravvårdarna finns de mindre stenarna, som restes inom den allmänna linjen. Dessa har ofta en rektangulär form utan utvecklad utsmyckning. Texten är ofta lakonisk – förnamn, ofta men inte alltid efternamn, hemvist och årtal. Dessa enkla vårdar är i sig inte iögonfallande, men berättar ändå om en viktig del av det äldre gravskicket och samhällets hierarkiska organisation.

Tiden efter andra världskriget medförde en långtgående förändring av gravvårdarna, som samtidigt skapade en likriktning. Stenarna tillverkades maskinellt och det fanns ofta en standardiserad uppsättning symboler som kunde tillföras och kombineras. Kyrkogårdsmiljöer som domineras av dessa stenar kan naturligtvis också ha ett kulturhistoriskt värde, men då är det i regel inte de enskilda vårdarna som är intressanta utan snarare helheten.

Lagstiftning

Kulturvärden på kyrkogårdar skyddas såväl i kulturmiljölagen som begravningslagen. Här nedan följer utdrag som har bäring på förvaltningen av kyrkogårdarnas kulturvärden.

Kulturmiljölagen (1988:950)

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda kulturmiljön.

Ansvar för kulturmiljön delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Den som planerar eller utför ett arbete ska se till att skador på kulturmiljön undviks eller begränsas.

Bestämmelserna i denna lag syftar till att tillförsäkra nuvarande och kommande generationer tillgång till en mångfald av kulturmiljöer. Lag (2013:548).

4 kap. Kyrkliga kulturminnen

1 § Kulturhistoriska värden i kyrkobyggnader, kyrkotomter, kyrkliga inventarier och begravningsplatser är skyddade enligt bestämmelserna i detta kapitel.

Begravningsplatser

11 § I vården av en begravningsplats skall dess betydelse som en del av vår kulturmiljö beaktas. Begravningsplatserna skall vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas eller förvanskas.

12 § Begravningsplatser enligt detta kapitel är sådana områden eller utrymmen som avses i 1 kap. 1 § begravningslagen (1990:1144). Bestämmelserna om begravningsplatser omfattar också sådana byggnader på begravningsplatsen som inte är kyrkobyggnader samt fasta anordningar såsom murar och portaler. Lag (1990:1146).

13 § I fråga om en begravningsplats som anlagts före utgången av år 1939 krävs tillstånd av länsstyrelsen

1. för att utvidga eller på något annat sätt väsentligt ändra begravningsplatsen,
  2. för att där uppföra någon ny byggnad eller fast anordning eller riva eller väsentligt ändra befintlig byggnad eller fast anordning.
- Länsstyrelsen får ställa de villkor för tillståndet som är skäligen med hänsyn till de förhållanden som föranleder ändringen. Villkoren får avse hur ändringen skall utföras samt den dokumentation som behövs. Lag (1999:304).

Väsentliga förändringar kan innebära till exempel ändring av omgärdning, trädplanteringar, större omplaneringar av gravkvarter,

ändringar i gångsystem och dess beläggning, nya belysningsinstallationer.

Begravningslag (1990:1144)

7 kap. Gravrätt

Gravanordningar m.m.

25 § Gravplatsen får förses med gravanordning, om det inte strider mot vad som är avsett att gälla för den del av begravningsplatsen där gravplatsen är belägen.

26 § Gravrättsinnehavaren bestämmer gravanordningens utseende och beskaffenhet. Detsamma gäller gravplatsens utsmyckning och ordnande i övrigt. Upplåtaren får dock besluta de begränsningar i gravrättsinnehavarens bestämmanderätt som är nödvändiga för att tillgodose en god gravkultur.

Gravrättens upphörande

37 § Om en gravanordning har tillfallit upplåtaren och den är av kulturhistoriskt värde eller av något annat skäl bör bevaras för framtiden, ska upplåtaren om möjligt lämna kvar den på gravplatsen. Om gravanordningen ändå måste föras bort från gravplatsen, ska den åter ställas upp inom begravningsplatsen eller på någon annan lämplig och därtill avsedd plats. Ytterligare föreskrifter om hänsynen till kulturmiljöarbetets intressen finns i kulturmiljölagen (1988:950). Lag (2013:552).

Ibland uppstår frågan om ansvar och skydd för en enskild gravvård. Så länge gravrätten inte gått ut ägs gravvården m.m. av gravrättsinnehavaren. När gravrätten gått ut övertas ansvaret av upplåtaren, vilket oftast är pastoratet. Om gravvården således står kvar på den tillhörande graven ger begravningslagen ett skydd. Om gravvården däremot flyttas till en annan plats på kyrkogården eller förvaras i kyrkobyggnaden kan det vara aktuellt att föra in den i kyrkans inventarieförteckning.

Allmänna skötselråd

Grunden för skötseln av kulturhistoriskt värdefulla gravvårdar är att de inte skadas, utan ges en så lång livslängd som möjligt. De förebyggande åtgärderna är väsentliga och kan motverka uppkomsten av skador genom till exempel mekanisk åverkan, biologisk påväxt och väder.

Vid rengöring och reparation av vårdar av mjukare bergarter (kalk- och sandsten) och järn som är över 100 år gamla bör konservator för sten respektive metall kontaktas för rådgivning eller åtgärd.

En orsak till skador är mekanisk åverkan genom trädgårdsfordon och andra redskap. Varsamhet vid gräsklippning minimerar risken för sprickor och bortfall av material.

En annan orsak är nederbörd och biologisk påväxt av lavar, alger och mossor. Dessa gynnas av att en sten står skuggigt och fuktigt. Liggande hällar och stående vårdar av mjuk bergart som kalk- och sandsten är särskilt känsliga för vådrets makter. På vintern tränger fukt in i sprickor och vidgar dessa och spränger till slut bort stenmaterial. Detta kan på sikt helt radera ut en inskription eller relief. Därför är det viktigt att hålla till exempel hällar rena från löv och grenar. Känsliga vårdar och hällar av hög ålder kan med fördel ges en skyddsklädsel eller täckning permanent eller under vinterhalvåret för att motverka frostsprängning.

Vårdar och gravstaket av järn är en kategori för sig, som kräver kontinuerligt underhåll. Vid ommålning befrias metallen från rostbeläggning med stålborste. Därefter grundas järnet med mörja och slutstrykes med linoljefärg. Lagningar bör anförtros åt hantverkare eller konservator med erfarenhet av järnslagningar.

Rostande förankringsjärn och dubbar är en annan vanlig orsak till skador. När järnet rostar och utvidgar sig så sprängs stenen. Ett viktigt arbete är därför utbyte av beslag och dubbar av järn mot rostfritt stål.

Rengöring av vårdar kan ha olika syften. Ofta sker det i första hand av estetiska skäl. Som regel bör den på kulturhistoriskt värdefulla vårdar vara motiverad av hänsyn till att påväxt riskerar stenens fortbestånd (kalk- och sandsten) eller för att förbättra förståelsen av objektet och kunna tolka och uppleva inskriptioner eller utsmyckningar. Enklare rengöring kan göras med ljummet vatten med liten tillsats av såpa eller diskmedel och med mjuka borstar som inte repar. Lämplig tid för detta är tidig vår och sen höst då exempelvis lavar är mer aktiva och mjuka då. Vårdar av hårdare bergarter som granit kan rengöras med högtryckstvätt, men endast där inte förgyllning och dekorationer kan skadas. Vårdar med mycket högt kulturhistoriskt värde och påtaglig skadebild (pågående bortfall av stenmaterial eller sprickor) bör rengöras av konservator.

Marschaller och stearinljus kan avsätta sot eller stänk på gravvårdarna. Detta kan förebyggas genom att exempelvis använda lämpliga hållare.

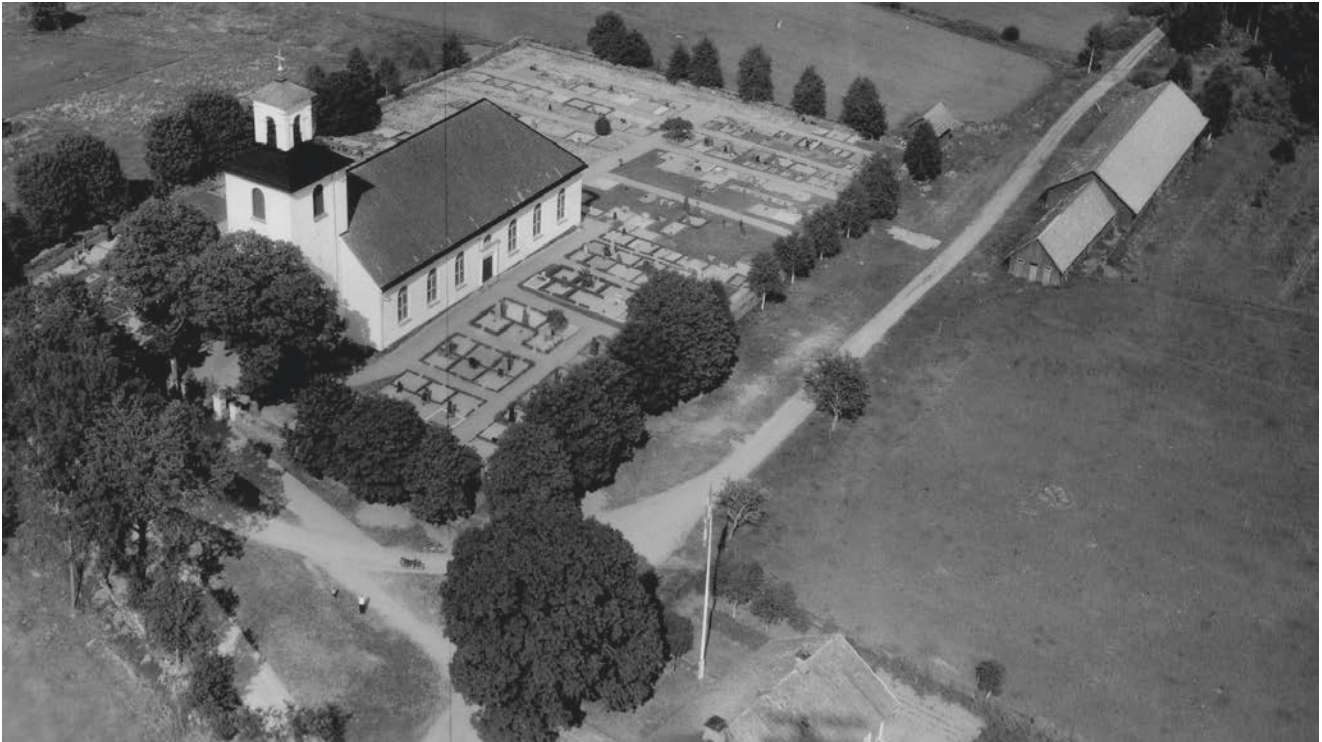

Biologisk påväxt, troligen rödalger, på en gravvård på Villstads kyrkogård i Gislaveds kommun.

Kalksten har en förmåga att spjälka sig och spricka. Denna sten på Forserums kyrkogård i Nässjö kommun kräver insatser av en stenkonservator.

Flygfoto över Tofteryd 1947. Kyrkogården och bebyggelsen omkring fick sin utformning då den nya kyrkan byggdes 1833–1835. I söder ligger då som nu skolan och i sydost lärarens ladugård och kyrkstallarna.

Tofteryds kyrka och kyrkomiljö

Tofteryds socken utgörs av höglänt och kuperad skogsterräng öster och väster om Lagans dalgång. Längs ån löper E4:an och järnvägen Jönköping-Värnamo. Flera mossar finns i området och i söder ligger Linnesjön. Strax nordost om denna är kyrkbyn belägen på en uppodlad åsrygg som sträcker sig åt norr. I övrigt är jordbruksmarken begränsad. Socknens fornlämningar i form av bl.a. hällkistor vittnar om att trakten var bebodd vid stenålderns slut. Flera lämningar från järnåldern är knutna till dalgången. "Topthryth" omnämns i skrift 1290 och namnet syftar på tomt och röjning. Jordbruket har till följd av sandig och stenig eller sank terräng alltid varit magert. En av de främsta binäringarna under 1700-talet var kolningen för bygdens järnbruk. Ett av dessa var Götaström som drevs från 1690 fram till 1898 då bruksdöden gick över landet. Av ägarna kan exempelvis nämnas familjen Schéele. I symbios med järnbruket växte en vagnstillverkning fram under 1700-talet för att bli riktigt stor under 1800-talet. En uppgift från 1850 säger att det "finns knappt någon hemmansinnehafvare eller torpare, som ej tillika är smed och vagnmakare". Rogberg skriver 1770 om "en myckenhet smeder, som beslå vagnar och förfärdiga allehanda slags arbeten af järn". Med järnvägens ankomst kring 1880 växte stationssamhället Skillingaryd fram i anslutning till landsvägen längs Lagan. Vagnstillverkningen kom att spela en framträdande roll i dess industrialisering. 1917 fanns två stora industrier i Skil-

lingaryd: Thulins och Oscar Ljungberghs åkdonsfabriker. Mellan-krigstidens omfattande motorisering ledde till nedgång och flera fabriker sadlade om till möbeltillverkning, vilket ännu spelar en roll på orten. 1920 blev Skillingaryd municipalsamhälle och 1952 köping. Tofteryd är moderförsamling i ett eget pastorat, vilket tidigare omfattade Byarum och Bondstorp, nu istället Åker och Hagshult.

Tofteryds kyrkby omges av odlingsmarker på en höjdrygg, avgränsad genom skogar och ängar på sluttningarna. Från nordost till sydväst rinner i en liten ravin Änggårdsbäcken. Söder om denna är ett vägshål där vägarna från Skillingaryd i väster, Hagshult i söder och Byarum i norr möts. Bebyggelsen i form av olika gårdar är någorlunda samlad kring platsen. Kyrka och kyrkogård ligger på en plåtå vid östra sidan om Byarumsvägen. Söder därom ligger skola och kyrkstallar. Skolan är ursprungligen uppförd som sockenstuga 1836. Byggnaden, som numera är privatbostad, är två våningar hög med rödfärgad locklistpanel, korspostfönster, balkong och sadeltak med enkupigt lertegel. Kyrkstallarna utgörs av en länga från tidigt 1900-tal med rödfärgad locklistpanel och sadeltak täckt med korrugerad plåt. Invid står en delvis timrad ladugård som hörde till skolläraren liksom en bod. Den förra har på gaveln bevarade torrdass för skolan. I slänten mellan kyrkogårdens västra ingång och Byarumsvägen finns en grusad viloplats med parkbänkar och lykta. En terrasserad, bred grusgång leder upp från en vändplats med gräsrandell och buskar nere vid skolan. Längs landsvägen växer en rad av lindar. Invid västgrinden finns en liten minnessten över "bygdens lyckosamma kamp mot utvidgningen av Skillingaryds skjutfält 1971-1984". På en höjd norr om vägen, kyrkan och bäcken ligger prästgården. Huvudbyggnaden i 1 ½ plan uppfördes 1883. Den är klädd med gul locklistpanel och har tegeltäckt sadeltak med frontespiser. Till gården hör bl.a. en bevarad tiondebod.

Kyrkbacken i Tofteryd 1942 med avtagsvägarna till kyrkstallarna. Närmast syns sockenstugan från 1836.

Planen söder om kyrkogården är numera en asfalterad parkering.

Två av kyrkbackens äldre bänkar finns ännu bevarade intill ringmurens sydöstra hörn.

Förplatsen är omgestaltad med vändplan, plantering och en svagt stigande trappgång.

Tofteryds kyrka i slutet av 1930-talet. Trädkransen på södra sidan har nyligen tagits ned och återplanterats på ringmurens utsida.

Kyrkan är uppförd 1835 och har fullbrett, rakslutet kor med sakristia i norr. I väster är ett torn med öppen lanternin krönt av förgyllt kors på kula. Fasaderna är spritputsade och vitkalkade samt genombryts av rundbågar med ursprungliga blyinfattade fönster. Portarna markeras av halvkolonner och lunetter. Långhus och kor bär ett valmat sadeltak med enkupigt lertegel medan tornets flacka takfall är täckta av kopparplåt. Kyrkan är ett typiskt exempel på empiretidens strama kyrkobyggnader. Interiören har kvar mycket av den ursprungliga rumsligheten. Vissa nytillskott tillkom vid en restaurering 1936 såsom altartavla och korfönster. Vidare märks orgeln, byggd av Rosenberg 1856. Den föregående kyrkan var en romansk tornlös stenkyrka, från vilken endast en dopfunt av den s.k. "Njudungsmästaren" bevarats. Vidare finns en ekstolpe med arkadmotiv från vad som torde ha varit en stavkyrka.

Kyrkogårdens historik

Tofteryds kyrkogård har medeltida ursprung, men från denna tid syns idag inget ovan mark. Ett solur av huggen sand- och kalksten, ska stått framför den gamla kyrkans sydingång. Dylika solur härstammar ofta från 1600- och 1700-talen men det kan inte uteslutas att just detta har varit medeltida. Uret såldes i samband med rivningen av den gamla kyrkan 1831 men återköptes av församlingen

Lagaskifteskartan över Tofteryds kyrkby 1837. Kyrkogården med dess nya utsträckning och ringmur har nyligen anlagts. Prästgården var belägen direkt norr om kyrkogårdsmuren och hade ännu inte flyttats.

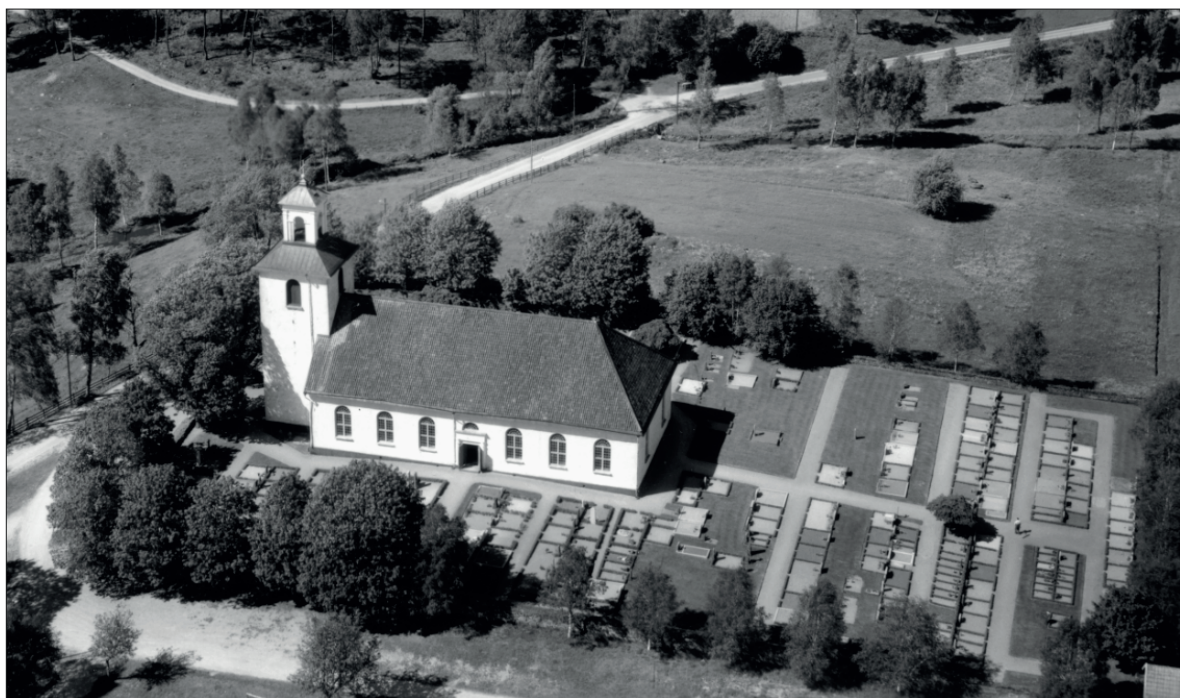
1935. Det är nu åter förkommet. En på tre sidor profilerad sandstenshäll, uppställd öster om sakristian, utgör sannolikt ena hälften av den medeltida altarskivan. 1641 lades en ringmur av sten kring kyrkogården. 1663 byggdes den första belagda klockstapeln, vilken redan 1712 ska ha ersatts av en ny. 1689 uppfördes ”en fyrkantig port eller lucka” i väster. En andra stiglucka byggdes åt norr 1705, mot prästgården som låg här vid denna tid. På kyrkogården fanns en åttkantig grav tillhörig säteriet Möllnarp. Detta gravkor uppges haft ett koniskt format tak krönt med järnspira och året 1693. Eventuellt härrör de båda obeliskerna i huggen sandsten, placerad söder om tornet, från detta gravkor.

År 1829 beskrivs kyrkogården som ”ganska ojämn och på sina ställen bergig, är liksom kyrkan för trång och otillräcklig.... Den omgifves af en illa uppförd ringmur...” Vidare omnämns en nu försvunnen grav vid sakristian ”med svartmålat Staquett och hvarjehanda planterade buskar tillhörig afidne Krono Befallningsman J P Westlund”. Då fanns även två 1700-talsvårdar i sten, vilka ännu finns bevarade söder om tornet. Kyrkobygget föregicks av en lång process kring var den nya kyrkan med kyrkogård ska placeras. Domkapitlet föreslog en mer höglänt och öppen plats på ett av prästgårdens gårdar i nordväst. Brandrisken med den tätt inpå kyrkan liggande bebyggselen angavs som argument för flytten samt att kyrkogården utgjorde en hälsorisk för de närboende i prästgården. Församlingen motsatte sig bestämt förslaget och slutligen beslutade man sig för att behålla kyrka och kyrkogård i samma läge som tidigare. Kyrkogården utvidgades 1831 med 30 alnar åt öster och tre år senare med 12 alnar åt söder. Syftet var delvis att erhålla en symmetrisk plan med kyrkan i mitten av kyrkogården. Vid omläggningen av ringmuren revs stigluckorna. Även en äldre fattigbod, som legat integrerad i muren vid det nordöstra hörnet,

Sandstenhäll med profilerad kant som kan ha utgjord del av den medeltida kyrkans altarskiva. Tillfälligt flyttad och uppställd mot ringmuren under pågående renovering av kyrkan.

Flygbild över Tofteryds kyrkogård 1957 som visar skedet före igenläggningen av grusgravar påbörjades på 1960-talet.

Bild av Axel Loods begravningsvapen från 1912. I bakgrunden syns även kyrkogårdens södra del. Vid ingången av 1910-talet hade enstaka häckomgärdade grusgravar anlagts. Gräsyterna däremellan hävdades som en äng och gav ett ordnat intryck.

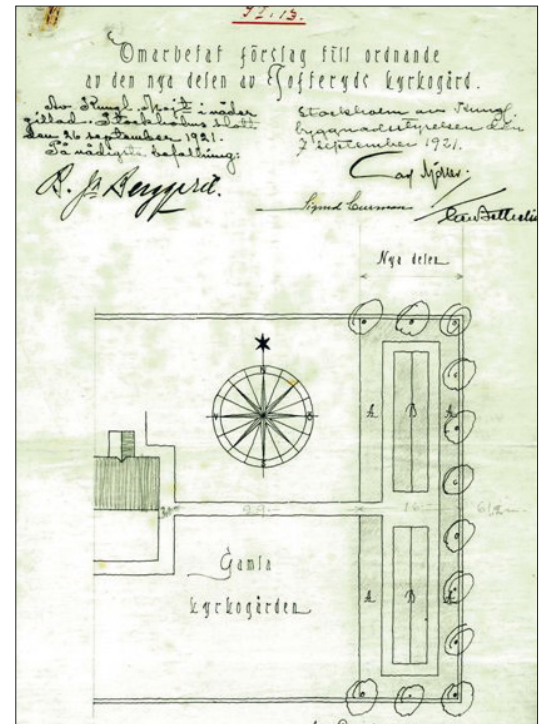
flyttades. Sannolikt planades kyrkogårdens stora nivåskillnader ut samtidigt som ett nytt lager matjord påfördes för att skapa bättre förutsättning för gravsättning i alla delar. Omgestaltningen bör ha inneburit att äldre gravvårdar fick flyttas och sannolikt även det Möllnarpska gravkoret fick rivas. Sannolikt planterades även en första trädkrans på insidan av ringmuren vid denna tid. Det nuvarande grindpartier vid kyrkans huvudingång i väster murades upp 1848. Smidesgrindarna tillverkades av mästern Johan Söderström, Hagen i Svenarums socken av järn från Götafors bruk. Den södra portens gjutjärnsgrindar inköptes först 1888. En rad med bevarade gravar utmed norra kyrkogårdsmuren, är från 1880-talet och antyder att kvartersindelning och systemet med grusgångar senast anlagts vid denna tid. Den äldsta bevarade graven, ett gjutjärnskors över prostén Blomén från 1859 och har östvästlig orientering. Den bryter mot den nyss nämnda strukturen med gravar längs ringmuren. Kvarteret öster om kyrkan verkar haft rader med öst-västliga vårdar fram till 1890-talet.

1906 diskuterades en behövlig utvidgning av kyrkogården. Denna avsågs att göras åt öster och en plan utarbetades av Herman Thulin, Värnamo. Detta skulle inbegripa avsevärda fyllnadsarbeten och arbetena kom ej att utföras förr än 1921 och då enligt en omarbetad plan av Byggnadsstyrelsens arkitekt Knut Nordenskjöld. Utvidgningen blev en 16,5 meter bred remsa längs östra kortsidan. Marken fylldes ut och den oregelbundna kyrkogårdsmuren fortsattes längs utvidgningen, varvid den gamla öststräckningen helt enkelt flyttades ut. Dessa arbeten sammanföll med anläggandet

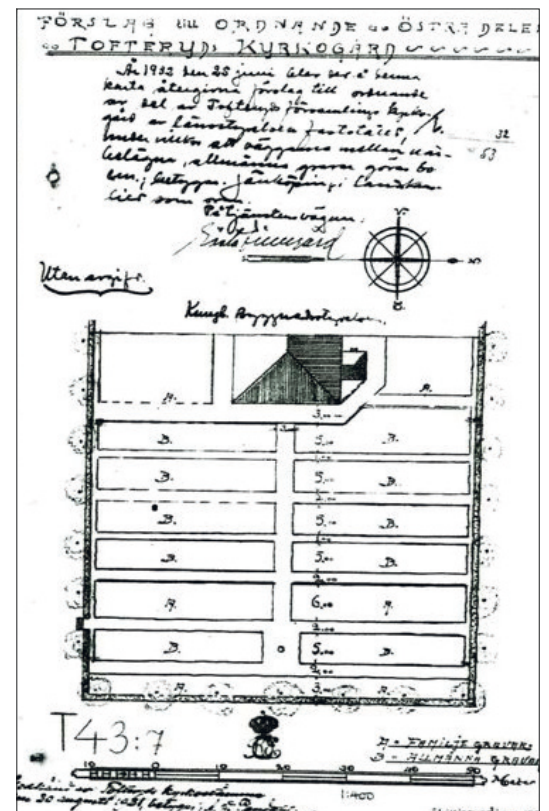
av en begravningsplats i Skillingaryd. Före utvidgningen hade kvarteret öster om kyrkan börjat tas i anspråk för familjegravar och allmänna-linjengravar. Det var dock först 1932 som den östra hälften av kyrkogården gavs en med ordnad utformning med kvarterstruktur och ett nät av rätvinkliga grusgångar. Vidare påbyggdes delar av befintlig mur i höjd och bredd för att få en enhetlig nivå. 1949 omnämns att flertalet av de grusbäddar man kan se på ett flygfotografi från samma tid omgavs av ligusterhäckar. Under efterkrigstiden så har de flesta av gravarnas grusbäddar lagts igen för att underlätta skötseln och senare successivt ersatts med rygghäckar. 1997 nyplanterades några lönnar i trädkransen längs sydöstra sidan.

Östra kyrkogårdsdelen 1947. Gestaltningen från 1932 hade börjat att ta form. Samtidigt syns rester av en äldre struktur med gräsytor oregelbundet placerade gjutjärnkors samt rader med allmänna linjen.

Förslag till utvidgning av kyrkogården åt öster 1921 signerat arkitekt Knut Nordenskiöld, KBS.

Ordnande av kyrkogårdens östra hälft, daterad 1932. Tofteryds pastorats arkiv.

Tofteryds kyrkogård har en relativt välbevarad karaktär från tiden 1880–1920 med rätvinkliga kvarter, grusgångar och resliga gravvårdar. Sedan 1960-talet har dock nästan samtliga grusgravar såtts igen och omgärdningar tagits bort. Rygghäckar har planterats.

Beskrivning av kyrkogården idag

Allmän karaktär

Tofteryds kyrkogård har karaktär av en typisk landsortskyrkogård från decennierna kring 1900. Den rektangulära kyrkogården kan grovt indelas i tre delar. Den västra hälften som av kyrkan skiljs i en nordlig och en sydlig del och den östra hälften. De rektangulära kvarteren indelas till stor del av bevarade grusgångar. I kvarteren norr och söder om kyrkan finns flera äldre vårdar, varav flera är påkostade. Kvarteren öster om kyrkan, som omgestaltades 1932, domineras av efterkrigstidens låga vårdar. Terrängen sluttar där svagt åt öster. Vid kyrkogårdens sydöstra hörn ligger en bod. I anslutning till gångarna finns glest placerade armaturer i form av runda glaslyktor på tjärade stolpar, en enkel och ändamålsenlig form.

Omgärdning

Kyrkogården omges av en kallmur, på utsidan drygt 1–2 meter hög, högst i nordöstra hörnet. Murens tjocklek är knappt 1 meter. Stenmaterialet utgörs av granitblock och hållar i skiftande storlek. I den äldre delen är det främst mindre format. Man kan tydligt se var muren utvidgades 1921 genom detta. På insidan är muren närmast en stödmur i sydväst, i övrigt omkring en halvmeter hög.

Utvidgade östra delen har en något lägre och smalare kyrkogårdsmur. Östra delen utgör en hög stödmur mot omgivningarna i norr och öster.

Murkrönet är beväxt av mossor och sedum. Norra sträckningen är rikligt överväxt med brunmossa. Mitt för sakristian har muren kalvat i några sektioner, bland annat vid en sentida dagvattenledning.

Ingångar

Kyrkogården har en huvudingång mitt i väster för tornporten och en i söder mitt för sydporten. Vidare finns i den utvidgade delen två ingångar i söder. Västra ingången är tredelad med fyra murade grindstolpar. De kröns av tälttak av finhuggen sandsten med tillhörande klot i samma material. Stolparna bär grindar i smide i ett rikt utförande med järnbandsdekor. Grinden från 1848 är i det närmaste identisk med en i grannsocknen Åker, båda ritade av byggmästare Petter Pettersson från Sandhult. Den södra ingången har liknande grindstolpar men en pargrind i gjutjärn med nygotiskt formspråk genom spetsbågar, tillverkad 1880. Fem trappsteg i sliten natursten från trakten (granit) är placerade i muren. Vid grindens östra sida finns ett sentida vattenkar av murad kvaderhuggen granit. De båda ingångarna till utvidgningen bär strama spjälgrindar av smide från 1900-talet. Den östliga har en pargrind mellan grovt tuktade granithällar. Den västra är försedd med fyra granittrappsteg i muren.

Vegetation

Kring kyrkogården växer en trädkrans, vilken längs den äldre delens norra, västra och södra sidor utgörs av 14 äldre lönnar. Öster om södra ingången och längs utvidgningens östra sida växer nyplanterade lönnar. I nordost finns även tre äldre björkar. Trädkransens gamla lönnar kan delvis vara samtida med kyrkan, särskilt de i nordväst. På kyrkans norra sida domineras kvarteren av ett stort sorgeträd i form av en äldre hängalm. På kyrkogårdens östra hälft

Västra grinden med sina sandstenskrön och smidesgrindar har nyligen putsats om.

Södra grinden med sina gjutjärnsgrindar i nygotisk stil. Intill ena stolpen finns en sentida rabatt med murad sarg som ansluter väl i sin utformning.

Civilingenjör C A E Ljungbergs vård från 1903 är typisk för de förnämsta familjegravarna från decennierna kring 1900.

Exempel på det förra sekelskiftets familjegravar av enklare mått, här småskaliga vårdar och grusbädd från 1912 över skräddarmästare Carl Johansson.

I norra delen har grusgravar med häckramar ersatts med gräsytor, rygghäckar och sorgeträd som ger en parkliknande karaktär. Senaste tillskottet är en askgravlund med stenkantad gång och avskärmande häck.

växer ytterligare sju sorgeträd i form av hängalmar, dock något yngre. Ungefär en tredjedel av gravraderna har rygghäckar av måbär.

Gångsystem

Ett rätvinkligt nät av grusgångar knyter samman kyrkogården. Mellan ingången i väster och tornporten är en stor grusyta med armar som omsluter kyrkan. Från dessa utgår tvärgångar som inramar de olika kvarteren. I västra hälften är kvarteren små medan de i öster är stora rektangulära. Östra hälften delas i en nordlig och en sydlig hälft av en mittaxel med utskjutande tvärgångar.

Gravvårdstyper

Kyrkogården kan uppvisa gravvårdar från 1600-talet fram till idag. De äldsta är samlade i ett "museikvarter" i södra hörnet mellan torn och långhus. Kyrkogårdens äldsta del, den västra hälften domineras av det förra sekelskiftets resliga vårdar i form av obelisker och bautastenar, vanligen i blankpolerad svart granit. Bland dessa finns ett antal som bevarat sina grusbäddar, vilka en gång fanns över större delen av kyrkogården. I den östra hälften är det efterkrigstidens låga rektangulära vårdar som präglar bilden. Variationen i form är liten och kan förklaras med såväl tidsandan som det begränsade antalet tillverkare. Materialet är främst grå och röd granit, sistnämnda vanligast bland de yngsta och som regel polerad. På samma del av kyrkogården finns även en del allmänna gravar, d.v.s. kostnadsfria gravar till skillnad från de enskilda köpegravarna. Dessa har enkla småskaliga vårdar som sällan når upp till halvmeter i höjd. I form anspelar de dock på de enskilda gravarnas vårdar. Vanliga bland dem är även små liggare av svart granit. Ett kännetecken är att gravarna ligger kronologiskt, folk begravdes i rad allt efter frånfalle.

Kvarteret norr om kyrkan domineras av högre ståndsgrovar. Här ligger sex stycken av sockens tidigare kyrkoherdar begravda. De många påkostade och storslagana grovarna ger området en monumental karaktär. Tyvärr har grusgångarna mellan kvarteren lagts igen.

Beskrivning av kvarter

Kvarter A1 norr om kyrkan

Allmän karaktär

Nämnda kvarter upptar den norra sidan om kyrkan. Karaktären är något disparat. Kvarteret har, i likhet med området söder om kyrkan, tidigare haft mindre kvarter med nordsydliga dubbla rader med grusgravar. Längs norra kyrkogårdsmuren och längs kyrkans norra långsida ligger två tvärvända gravrader. Kvarterstyrkturen är numera något otydlig dels eftersom vissa delar aldrig tagits i bruk, dels eftersom systemet av grusgångar som skilde kvartern åt lagts igen. Grusbäddar och omgärdningar har lagts igen och idag domineras intrycket av rygghäckar av måbär i den västra hälften. I skuggan av ett sorgeträd i den nordvästra delen ligger en askgravlund. Mest framträdande är det förra sekelskiftets påkostade vårdar.

Gravvårdstyper

Områdets äldsta vård utgör gjutjärnskorset från 1859 över prosten J Blomén med tillhörande, numera gräsbesådd, stenram. Flera kyrkoherdar har valt att gravläggas vid kyrkans norra sida. Invid nämnda grav har under 1900-talet lagts en påkostad kalkstenshäll över häradsprosten Jonas Johan Lagergren (död 1833) vilken enligt

Prosten Bloméns gjutjärnskorset från 1859 utgör kyrkogårdens äldsta grav. Framför ligger minnesvården i kalksten över kyrkoherden Jonas Johan Lagergren som var aktiv inför bygget av den nya kyrkan.

Folkskolläraren och organisten Peter Sjödelles naturromantiska sandstensvård, är av en ovanlig typ som förekom under 1800-talets tre sista decennier.

Den Ljungberghska familjegraven är från 1930 har en unik och monumental utformning. Johan August och sonen Oscar Ljungberg var grundare till en av ortens största åkdonsfabriker.

inskriftionen förde "andens svärd och höjde kunskapens fackla i ord och toner som ingen före honom; jämväl långt utom pastora-tet". Hällen ligger inom en nu gräsbesädd stenram. Invid kyrkan har en något mindre, men likartad häll lagts över "kyrkoherden, prosten och nykterhetskämpen" Pehr Östberg (död 1846). Bådas formspråk präglas av 1920-talsklassicism. Invid sistnämnda står en kraftig bautasten som pastoratet reste 1916 över kyrkoherde Grillsson. Ytterligare tre kyrkoherdegravar finns: i B en polerad svart bautasten över A J Berg (död 1870) med sonen studeranden, i A ett svart granitkors från 1896 över H Sjögren och i F två lig-gare över A W Rendahl (död 1946) med fru. Ovanlig är våarden över folkskolläraren och organisten Peter Sjödel med maka (död 1887), formad som en ekstam med tillhörande krans. Rent indivi-duellt gestaltad är den Ljungberghska familjegraven. Denna hade ursprungligen en grusbädd och omgavs med en kätting. Nu återstår ett kraftigt altare av ljus granit med klovtyor och krönande urna. På baksidan är den metallurgiska symbolen för järn utsparat, vil-ken anspelar på familjens koppling till Götafors järnbruk och det faktum att tre generationer var järnhandlare. Framför altaret ligger tre granithällar. Den äldsta är lagd över bruksförvaltaren Joh. Aug. Ljungbergh (död 1930) med fru. Nästa är lagd 1961 över direktör Oscar Ljungbergh, ägare till en av ortens största åkdonsfabriker. Den yngsta är från 1975. I A står en reslig svart granitvård med tempelgavel, rest över civilingenjören C A E Ljungbergh 1903. Bredvid denna finns kyrkogårdens troligen högsta vård, en över två meter hög bautasten över poststationsföreståndaren Carl Thelanders grav, rest 1901. Kvarter F upptogs av stora familjegravar där man märker två stora grusbäddar med tillhörande bautastentar, den ena tillhörande förrådsförvaltaren vid Kungl. Jönköpings regemente Per Wilhelm Lundeborgs (död 1906) familj, den andra över Johan Andersson (död 1919) med fru och son. Sorgeträdets tillhör den Tollska familjegraven, vilken markeras av ett stort kors i ljus granit. Som många andra gravar har denna sannolikt haft grusbädd från början. I övrigt består de små kvarteren av låga vårdar från främst 1930-50. Vid sidan av ovan nämnda titlar finner vi några hem-mansägare, en fanjunkare, en skräddarmästare och en handlande.

Kulturbistorisk bedömning och karaktär

Nordvästra delen av kyrkogården har en utpräglad högrestandska-raktär genom sina enskilda gravar med påkostade vårdar från mitten av 1800-talet fram till omkring 1950. Kyrkans norra sida förknip-pades fordom med vidskepliga föreställningar om mörka makter. Här är dock tydligt att kyrkoherdarna föregått med gott exempel för att man skulle nyttja även denna del. En del av förklaringen kan också ligga i att sidan vetter mot prästgården. I vilket fall så har kyrkoherdarna fortsatt att gravläggas på denna sida. Resliga bautastentar och andra vårdtyper ger en prägel av förra sekelskiftet,

Kvareten söder om kyrkan har kvar många resliga gravvårdar från 1900-talets första decennier. Kvarteren har i senare tid moderniserats och skötseln gjorts mer rationell med igenläggning av grusbäddar och tillskottet av rygghäckar.

något som förstärks av de två sorgeträden och två stora grusbäddar som bevarats. Vårdar med titlar minner om forna dagars sociala sammansättning. Den Ljungberghska familjegraven är intressant både genom sin form och som vittnesbörd om industrialismens betydelse. Vårdar fram till 1940 skall bevaras på plats, liksom vårdar med titlar. De båda grusbäddarna är särskilt viktiga för karaktären, emedan alla andra slopats. I enstaka fall skulle grusytor med fördel kunna återställas. Området är känsligt för förändringar och eventuella nytillskott skall anpassas till befintliga vårdar.

Kvarteren A2 och A3 söder om kyrkan

Allmän karaktär

Kvarter A2 och A3 utgörs av sex korta nord-sydliga gravrader längs kyrkans södra sida. De skiljs åt av små grusgångar och har alla rygghäckar. Gravvårdsbeståndet är blandat men med ett flertal av det tidiga 1900-talets uppresta statusmarkörer. I det grusade hörnet mellan torn och långhus har några "museivårdar" placerats.

Gravvårdstyper

Kvarteren uppvisar ett blandat bestånd av vårdar från hela 1900-talet. Kvarteren närmast kyrkan har ett flertal vårdar från tiden fram till och med 1920-talet. Dessa har överlag resliga former: kors, obelisker eller bautastenar i polerad svart granit. Den äldsta

Kvarterets äldsta gravvård, den över manufaktursmannen S J Malmqvist är från 1885. Graven hade fram tills nyligen kvar sin stenram och grusbädd.

Ett exempel på 1920-talets väl formgivna gravvårdar är den över kyrkovärden Jonas Gustafsson.

Museivårdar i sandsten från 1600- och 1700-talen tillfälligt upplagda invid ringmuren.

Den enda kvarvarande grusgraven i de södra kvarteren, dock med igenvuxen bädd, är den över nämndemannen Anders Johannesson.

är den låga obelisk från 1912 över hovslagare G A Andersson. Vid sidan av den vanliga svarta graniten märks ett par vårdar av röd Tranåsgranit, varav den ena en stor liggande häll från 1936 över folkskolläraren och organisten Karl Hjærtstädt med fru. Ett par vårdar i kvarteren öster om mittgången utgör exempel på det kraftfulla formspråk som blev vanligt under mellankrigstiden. Nya regler kring maximihöjd ledde fram till låga vårdar som bredde de ut sig och som regel var samkomponerade med grusbäddar och stenram. Båda dessa har dock mist sina grusbäddar. Den äldre är från 1926 och har tidstypiska reliefer med liljor. Den yngre utgörs av ett gavelparti med två lägre flyglar, en vanlig modell. En ovanlig vård från 1920 anspelar genom sin pilform på äldre trävårdar från 1600- och 1700-talen i länet. Efterkrigstidens vårdar är spridda över hela epoken och har överlag ett likartat utseende och är vanligen av grå granit. Titlar är vanligt förekommande bland de äldre vårdarna och omfattar förutom ovan nämnda: hemmansägare, kyrkovärd, fjärdingsman och landtbrukare. En vård bär en referens till Missionsförbundets sångbok och vittnar därmed om frikyrkligheten på orten. "Museivårdarna" vid tornet består av tre äldre handhugna sandstensvårdar. Den äldsta är ett gravkors av sandsten med svårtydd inskription och en arm. Detta är sannolikt från 1600-talet. En vård med volutkrön är från 1741 med en änglaflykt i relief och inskription över Mattes Håkonsson och frun Kristina Andersdotter i Torp. En liknande vård är även den från 1741 men bär endast initialer. Båda är idag svårläsliga på grund av vittring. Ett fragment av ytterligare en sandstensvård från 1697 finns på tornvinden. Två gjutjärnskors daterar sig från 1878 och 1901 är numera inställda i kyrkSTALLarna.

Kvarteret utmed södra kyrkogårdsmuren har gravar vända mot öster i nordsydliga rader. Ungefär hälften av vårdarna är

resliga typer från förra sekelskiftet medan den andra hälften låga efterkrigstidsvårdar. Genom sin storlek är det de förra som helt präglar kvarteret. Vanligast är olika obeliskformer, vanligen s.k. flata. Företrädesvis rör det sig om polerad svart granit. Den äldsta våarden är rest 1885 över manufaktursmeden S J Malmqvist med fru. Endast en grav har bevarad grusbädd med stenram, något som ursprungligen de flesta hade. Denna utgör familjegraven över nämndemannen Anders Johannessson, med tidstypisk obelisk. Ytterligare två obelisker härrör från 1900 respektive 1903. Den sistnämnda är över en husägare och bär referens till Missionsförbundets sångbok. De låga vårdarna spänner över en period från 1935 till 1987. De är av olikfärgad granit. Ett par av de äldre har utpräglat klassiserande detaljer.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Kvarter vid kyrkans södra sida uppvisar en enhetlighet i plan med sina rygghäckskantade rader. Det blandade vårdbeståndet speglar utvecklingen inom 1900-talets gravkonst, från det tidiga seklets statusmarkörer till efterkrigstidens kollektivistiska ideal med likartade låga former. Av de en gång vanliga grusbäddarna är nu alla borttagna, vilket försvagat intrycket av området. Rygghäckarna har en rumsskapande verkan. De äldre resliga vårdarna liksom vårdar med titlar skall bevaras på plats emedan de ger ett historiskt djup och en dynamik åt kvarteret. De enskilda sandstensvårdarna från 1600- och 1700-talet liksom gjutjärnskorsen har ett högt konst-historiskt värde.

Kvarteret utmed södra kyrkogårdsmuren är sidan av norra sidan kyrkogårdens bäst bevarade kvarter med en enhetlig prägel av förra sekelskiftet. Detta består i ett stort antal resliga vårdar, främst i form av obelisker av svart polerad granit. En av dem har bevarad grusbädd med stenram, arrangemang som är av stor vikt att bevara eftersom de i övrigt nästan försvunnit från kyrkogården. Många av vårdarna bär titlar som minner om socknens historia, exempelvis manufaktursmeden och husägaren. Kvarterets äldre vårdar är av avgörande betydelse för att ur kyrkogården kunna avläsa ett historiskt djup och för bevarandet av ett dynamiskt intryck. Dessa vårdar skall bevaras på plats. Kvarteret är mycket känsligt för förändringar och eventuella nytillskott skall anpassas till befintliga vårdar.

Exempel på mellankrigstidens kraftfulla fromspråk, här August och Amanda Jonssons vård från 1926 i senjugend.

En av kyrkogårdens mer ovanliga vårdar från 1920 som i sin form anspelar på äldre tiders trävårdar, enligt tidens nationalromantik.

Ålderdomlig kalkstensvård från 1881 över kyrkvården A P Johannessson och hans maka Chrestina från Sjöryd.

Bevarad rest av allmänna linjen från 1919 i kvarter A7.

Utvidgningen i öster som fick sin indelning i långsmala kvarter först 1932.

Kvarter A4-A12 öster om kyrkan

Allmän karaktär

Nämnda kvarter upptar kyrkogårdens östra hälft och har alla en likartad karaktär. Området tillkom genom utfyllnad 1921 men fick en mer ordnad struktur först 1932. Kvarteren har alla två till fyra nord-sydliga rader, varav en stor del är dubbla. I de båda kvarteren närmast kyrkan har gravraderna rygghäckar. Även ett kvarter i sydväst har försetts med rygghäck. I flera av kvarteren finns enskilda sorgeträd. Ursprungligen så har stora delar av kvarteren upptagits av allmänna gravar, men detta kan nu bara skönjas på enstaka platser såsom en sektion i det mitt i den södra delen. Vad som idag dominerar är efterkrigstidens låga vårdar.

Gravvårdstyper

Kvarteren består till största delen av efterkrigstidens låga, rektangulära vårdar av tämligen enhetlig storlek och form. De daterar sig från 1930-talet fram till idag. Grå granit är vanligaste materialet medan svart granit nästan bara förekommer bland de äldre och röd bland de yngre. I de fem östligaste kvarteren är det 1930-, 40- och 50-talen som dominerar. Bland dessa är flertalet familjegravar. Några är mer särpräglade, detta gäller framför allt de fem vårdar från 50-talet som har identisk kröndekor av koppar i form av en låga alternativt ett kors inom bokstaven Omega. Inom dessa kvarter kan man tydligt utpeka ett antal allmänna gravar, men det är svårt att få grepp om någon kronologi eller om det någonsin rört sig om rena allmänna gravkvarter. De allmänna gravvårdarna är småskaliga, knappast en halvmeter höga och som regel av svart granit. En sektion med allmänna linjengravar från 1919 med bevarad kronologi finns i kvarter A7. Bland familjegra-

I sydöstra kvarten finns enstaka småskaliga vårdar från 1920- och 1930-talen.

varna är den äldsta vårdan en rest kalkstenshäll från 1881 över kyrkovården A P Johannessson och hans fru Chrestina i A5. Den är typisk med sin tunna uppresta form och inskription ifylld med svart oljefärg. Andra äldre vårdar är två flata obeliskerna av svart granit från 1893 och 1905 i kvarter A4. I allt rör det sig om ett tiotal vårdar. En kuriositet är den lilla enkla marmorvården över E R Leander, Illinois, 47th Armed Infantry, vilken dog 1944 under andra världskrigets slutskede. Bland övriga intressanta vårdar finns en häll över Anna Britta Petersdotter (död 1919), Tofteryds sockens första småskolelärarinna. I A7 finns östra halvans enda grav med grusbädd, tillhörande kyrkovaktmästares Gustaf Johanssons familjegrav från 1937. Vid dess hörn växer ett av sorgeträden. För sig själv i änden av A5 ligger Tolfiska familjegraven med sitt särpräglade smideskors och sex stycken liggare från 1916-93. Familjegravar är ovanliga efter 1950-talet. Titlar förekommer sparsamt men långt in i efterkrigstiden, för vissa yrken som exempelvis lärarinna ännu på 1980-talet. Av titlar finns i övrigt: smedmästare, nämndeman, kyrkvård, hemmansägare, skräddaremästare, trävaruhandlare, soldathemsföreståndare, korpral och byggmästare.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Kyrkogårdens östra hälft speglar med sina raka, delvis rygghäcks-kantade, rader av låga, jämnstora vårdar efterkrigstidens ideal. Som övergripande tankegång gäller jämlikhet såväl på jorden som inför Gud. Detta är en karaktär som finns på många svenska kyrkogårdar. Dock finns inom kvarteren spår av en äldre generation gravvårdar som ger ett historiskt djup och som därmed är viktiga att bevara på plats. Ett litet antal vårdar utmärker även allmänna gravar, likaså viktiga att bevara för kyrkogårdens läsbarhet. Titlar på vårdar berättar om socknens kultur- och personhistoria och dessa utgör därmed viktiga dokument att bevara. Rygghäckar och sorgeträd är en framträdande del av kvarterens gestaltning.

Den enda bevarade grusgraven på kyrkogårdens östra del i skuggan av ett sorgeträd.

Svensk-amerikansk soldat från amerikanskt förband som stupade under andra världskriget. Krigsvården är av standardtyp för US infanteri regiment.

Kulturhistorisk bedömning av kyrkogården som helhet

Tofteryds kyrkogård har medeltida ursprung, men av detta syns idag inget ovan mark. Kallmurar, trädkrans och smidesgrindar ger en bild av en typisk landsortskyrkogård. De putsade grindstolparna är ett vanligt inslag i bygden, västentrén är särskilt accentuerad. Kyrkogården är utvidgad åt söder 1834 samt åt öster 1831 och 1921. Någon påtaglig markering mellan de olika delarna finns inte. Därremot har den östra halvan en klart sentida prägel, kännetecknad av efterkrigstidens raka rader av låga, enhetliga vårdar. Detta ger en bild av folkhemmets kyrkogårdsideal, ett vanligt drag på landets kyrkogårdar. Bland vårdarna finns dock ett fåtal representanter för allmänna gravar, liksom andra äldre vårdar. Dessa ger ett visst historiskt djup åt kvarteren.

Kyrkogårdens västra hälft med den nyklassicistiska kyrkan i mitten har en mer ålderdomlig prägel som speglar idealen kring förra sekelskiftet. I kontrast mot efterkrigstidens vårdar reser sig ett stort antal bautastenar och obelisker, sin tids statusmarkörer efter döden. Ett litet antal av dessa har bevarat sina grusbäddar, en gång ett dominerande inslag på kyrkogården. Dessa gravar speglar således ett försvinnande gravskick. På nordsidan av kyrkan finns ett antal prästgravar, vilka berättar om Tofteryds egenskap av moderförsamling i pastoratet. En av prästgravarna har ett gjutjärnskors och ytterligare två sådana, om än i enklare utformning, finns bevarade i kyrkSTALLarna. Förekomst av titlar på äldre vårdar ger en bild av en gången tids samhälle och även järnhanterings betydelse i socknen.

Kyrkogårdens nät av rätvinkliga grusgångar är i stort intakt och utgör en viktig dimension. Grus som material är en betydelsefull del för upplevelsen av landsortskyrkogården. Ett antal s.k. sorgeträd växer på både gamla och nya delen och förstärker intrycket av en tidig 1900-talskyrkogård. I varierande utsträckning kantas gravraderna av ryggäckar, också det ett 1900-talsdrag.

Genom sin enhetliga sekelskifteskaraktär är området norr och söder om kyrkan särskilt känsligt för förändringar. På en kyrkogård är det naturligt att gravvårdar och gravrätter ändras. Det är dock viktigt att man i den långsiktiga förvaltningen är uppmärksam på att bevara de olika delarnas karaktär och att gravvårdar från olika tider finns representerade.

Att tänka på i förvaltning av kyrkogården:

- Kallmurar, smidesgrindar, grindstolpar, trädkrans, sorgeträd, ryggäckar och grusytor är väsentliga delar av kyrkogårdens utformning.
- Vårdar fram till 1940 eller med titel bör bevaras på plats, inklusive eventuell stenram och grusyta. Gjutjärnskors och vårdar äldre än 1850 skall finnas med på kyrkans inventarieförteckning.

- Nyttillskott bör betraktas restriktivt i kvarteren norr och söder om kyrkan.

Urval av kulturhistorisk värdefulla gravar

Klass 1

Avser gravplatser av mycket högt kulturhistoriskt värde, vilka skall bevaras utan förändringar. Värdet kan bestå av olika delar. Det kan vara personhistoriskt, konsthistoriskt, socialhistoriskt, teknikhistoriskt, lokalhistoriskt för att nämna några perspektiv. Ålder, representativitet, unicitet, miljöskapande verkan och kvalitet är förstärkande faktorer.

Klass 2

Gravplatser av högt kulturhistoriskt värde. Gravarna i denna grupp har antingen ett miljöskapande värde genom sin form och/eller material eller har ett värde knutet till personhistoria eller titel som berättar något om samhället under gången tid. Dessa gravar bör bevaras utan förändring, men det kan vara acceptabelt att återanvända en vård för att bibehålla en karaktär på en del av kyrkogården, eller flytta vårderna till en museal uppställning om det är personhistoria eller titel som är det intressanta.

Administrativa uppgifter

Jönköpings läns museums dnr:..... 2019-014
Beställare:..... Skillingaryds församling
Inventering och rapportansvarig:..... Margareta Olsson
Rapportgranskning:..... Anders Franzén
Län:..... Jönköpings län
Kommun:..... Vaggeryds kommun
Socken:..... Tofteryds socken
Fastighetsbeteckning:..... Tofteryd 1:1
Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Referenser

Arkiv

Antikvarisk-topografiska arkivet, Stockholm (ATA)
Handlingar rörande Tofteryds kyrkogård
Jönköpings läns museum (JLM)
Handlingar och bilder rörande Tofteryds kyrkogård
Riksantikvarieämbetet, Stockholm (RAÄ)
Fornminnesregistret, FMIS, Forsök: <http://www.fmis.raa.se/cocoon/forsok/search.html>

Kartmaterial

Lantmäteriet. ArkivSök (<https://letjanster.lantmateriet.se>):
Lantmäteristyrelsens arkiv (LSA): Tofteryds socken, Lagaskifteskarta över inägorna till Tofteryds by 1837.

Tryckta källor och litteratur

Jönköpings län i porträtt och bild. Halmstad 1941.
Götaströms bruk och åkdonstillverkningen i Skillingaryd. Skillingaryd 1959.
Rendahl, A. W Tofteryds forna kyrkor -Tofteryds sockens hembygdsförening 1949.
Porträttgalleri från Småland. Malmö 1932.
Sverige. Geografisk beskrivning, Del V. Stockholm 1931.
Sveriges bebyggelse Landsbygden. Jönköpings läns del II. Uddevalla.

Gravkarta

Urval kulturhistoriskt värdefulla gravar

Samtliga gravplatser med gravvårdar som bedömts tillhöra klass 1 eller 2 är rödmarkerade.

Urval av kulturhistoriskt värdefulla gravar

Kvarter A1 -norr om kyrkan

Gravnr.	Beskrivning/år	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
A1:1-2	Kors på postament i svart finhuggen och polerad granit. Inskription på postament. 1896	HÄR HVILAR KYRKOHERDEN HÅKAN SJÖGREN *1818 +1896 SE, GUDS LAM, SOM BORTTAGER WERLDENS SYND! JOH.EV. 1:29.	Klass 1. Kyrkoherdegrav med tidstypisk och karaktärsskapande vård.	
A1:3-5	Nationalromantisk vård i råklugen svart granit med polerad framsida. Förgylld text i frakturstil.	C. L. Johanssons Familjegrav	Klass 2. Tidstypisk och karaktärsskapande vård.	
A1: 22-25	Bautasten i ljus granit av monumental storlek, grovhuggen med finhuggen framsida. 1901.	HÄR VILA POSTSTATIONSFÖRESTÅNDAREN CARL THELANDER 1819-1901 OCH HANS MAKÅ HILDA EMELIA PAULINA FÖDD FÅGERSTEN 1837-1910 INGENIÖREN C.G.R. THELANDER 1857-1934 OCH HANS MAKÅ EMY CECILIA FÖDD HEDBERG 1878-1947	Klass 1. Karaktärsskapande vård över personer av lokalhistorisk betydelse. Carl Thelander var bokhållare till Anders Åkerlund vid Götaströms bruk, gästgivare och föreståndare för poststationen i Skillingaryd. Carl Gustaf Reinhold Thelander var utbildad ingengör och ägde Karl Hjelmströms Eftr. Åkdonsaffär, ansvarade för telefon och telegraf i Skillingaryd, var ledamot i Smålands Enskilda Banks styrelse.	

A1:26-27	Obelisk med tempelgavelkrön i finhuggen och polerad svart granit. 1903. Sekundärsten.	CIVILINGENIÖREN C.A.E. LJUNGBERGH *1876 +1903	Klass 1. Karaktärsskapande vård över familj av lokalhistorisk betydelse. C A E Ljungberg var civilingenjör verksam i Stockholm.	
A1:26-27	Mindre obeliskformad vård i svart polerad granit över maka. 1900.	Nanny Ljungbergh *1883 +1900	Klass 1. Tidstypisk vård över familj av lokalhistorisk betydelse.	
A1:28-29	Naturromantisk vård i sandsten med skulptural form av ekstam med ekbladskrans. Inskriptionstavla med text markerad i svart oljefärg. 1887.	F.FOLKSKOLSLÄRAREN OCH ORGANISTEN I TOFTERYD PETER SJÖDELL *1822 +1909 KÅRA MAK ANNA CHRISTINA FÖDD LJILJEGREN *1821 +1887 ÄLSKAD I LIVET SAKNAD I DÖDEN	Klass 1. Tidig industriell vård, konstnärligt påkostad form typisk för perioden 1870-1900, över person av lokalhistorisk betydelse. Peter Sjödel var socknens första folkskolelärare verksam från 1847.	

A1:34-35	Vård med vinkelbrutet krön på postament, i rödgrå granit med polerad framsida. 1890.	HANDLANDEN LARS MAGNUS WELANDER *1833, +1890 HANS HSTRU CHRISTINE WELANDER *1847 +1924 Baksida: KYRKORÅDET VÅRDAR GRAVEN FÖR ALL FRAMTID	Klass 1: Tidstypisk och karaktärsskapande vård med titel.	
A1:36-37	Stenblocksformad vård i svart granit med polerad framsida. Inskription med signaturer. Sannolikt minnesvård rest i efterhand någon gång omkring 1900.	Kyrkoherden A. J. Berg 1798-1870 Studeranden M. G. Berg 1845-1862 Joh.ev. 3:16	Klass 1. Kyrkoherdegrav med karaktärsskapande vård.	
A1:42-43	Vård i råklugen grå granit med krysshamrade sidor och framsida.	GUSTAF SVENSSON *1856 +1935 ANNA SVENSSON *1867 +1912 FIL.1:21	Klass 2. Karaktärsskapande vård.	
A1:40-41	Stenblockformad vård i svart granit med polerad framsida. 1899.	ANNA SOFIA NICKLASON *1839 + 1899 Hvad hon kunde det gjorde hon Marc. 14.8	Klass 1. Tidstypisk, och karaktärsskapande vård. Tidigt exempel på nationalromantik. Person av lokalhistoriskt intresse, var verksam som barnmorska i Tofteryd och Hagshult 1882-1899.	

A1:44-49	Påkostad familjegrav över järnhandlare-familjen Ljungbergh från 1930. Vård med altarform i grovhuggen röd granit. På altaret står en urna i svarvad röd granit. Inskriptionstavla på altarets framsida med krysshamrad yta med kors i relief samt förgyllt kristusmonogram IHS samt text: DU ALLTID ÖPPNA FAMN, VÅRT ANKARE I TIDENS HAMN. Symbol för järn på baksidan. Urna försedd med Oscar Antons monogram samt ordensteckning i formen av en stjärna. 1947. Tre liggande hållar i finhuggen ljus granit.	Norra hällen: BRUKSFÖRVALTAREN JERNHANDLAREN JOH.AUG. LJUNGBERGH *1841 +1930 OCH HANS MAK CHARLOTTA KRISTINA FÖDD HAMMARGREN *1843 +1915 VÄLSIGNADE VARKEN I KÄRA SOM SLUMREN FRÅN VÄRLDEN Mellersta hällen: JERNHANDLAREN DIREKTÖR OSCAR ANTON LJUNGBERGH RNO-RVO-RVRO 1875-1961 HANS MAK ADA SUSANN FÖDD SKOGLUND *1884-1952 STRÅLANDE STJÄRNA SOM LEDER EJ BORT MEN HEM O, ATT FÅ VARA BLAND DEM SOM FÅTT LEDA OCH VÄRNA STRÅLANDE STJÄRNA PS.446, V.2. Södra hällen: JERNHANDLAREN LARS O. B. LJUNGBERGH *1911 +1975 HANS MAK TANLÄKAREN GUNNEL M. LANGKILDE-LJUNGBERGH *1909 +1988 AD OMINA PARATUR EST SV.PS.599 ,V.6	Klass 1 Vård med unik konstnärlig utformning och framträdande placering över släkt av stor lokalhistorisk betydelse. Johan August Ljungbergh var förevaltare vid Götaströms bruk, ägare till Ljungberghs Jernhandel i Skillingaryd. Sonen Oscar Ljungbergh tog över åkdonfabriken och järnhandeln 1904 varpå Industri- & handelsfirman Oscar Ljungbergh bildades. Han var även ledamot i kommunfullmäktige och kyrkorådet samt ordförande i Smålands järnhandlareförening.	
A1:60-61	Påkostad vård av monumental storlek. Tidig klassicistisk avskalad stil med kraftig ram i formen av tempelgavel buren av joniska kolonner. Finhuggen vård i ljus granit med dekor i huggen relief, dels blomsterurna på krönet, dels festong på livstenen. 1915 Tillverkad av C.A. NYSTRANDSSON STENHUGGERI JÖNKÖPING	AXEL SUNDBERG *1832 +1911 HANNA SUNDBERG *1842 +1915	Klass 1. Karaktärsskapande vård med hög konstnärlig kvalitet över person av lokalhistorisk betydelse. Axel Sundberg drev i slutet av 1800-talet speceriaffär i Skillingaryd samt levererade mat till regementet.	

A1:68-69	Modernistsikt kors i polerad svart granit. 1939.	ANDERS JONASSON *1858 +1939 CAROLINA JONASSON *1858 +1939 EKHULT De rättfärdigas åminnelse lever i välsignelse. Ordspr. 10:7	Klass 2 Tidstypisk vård med hög konstnärlig kvalitet.	
A1:71-74	Familjegrav med påkostad och enhetlig gestaltning. Grusgrav med stenram i finhuggen ljus granit och bautasten i svart granit med polerad inskriptionstavla. 1914. Fem liggare i svart polerad granit över barnen. Ytterligare en sentida liggare i samma utförande.	FÖRRÅDSFÖRVALTAREN VID KUNGL. JÖNKÖPINGS REG.TE PER VILHELM LUNDEBERG *1840 +1906 HANS MAK CLARA FLORENTIA LUNDEBERG FÖDD SCHÉLE *1937 +1914 BARNEN PER ERIC LUNDEBERG *1875 +1905 SIGRID MARIA LINDMARK *1877 +1913 ERNST LUNDEBERG, *1879 +1966 INTET LIF UTAN DÖD INGEN DÖD UTAN LIF Baksida: LUNDEBERGS, FAMILJEGRAF Liggare: ERIC, WILHELM, ERNST, SIGRID, CLARA	Klass 1. Karaktärsskapande grusgrav typisk för perioden 1900–1920. Titel med koppling till militären.	
A1:75-76	Liggare i polerad svart granit.	FANJUNKARE CARL SPRINGER *1836 *1901 ELLA SPRINGER *1821 +1906	Klass 1. Vård med titel med koppling till militären (fanjunkare var en underofficer).	
A1:77-78	Familjegrav med igenlagd grusbädd. Modernistiskt kors i polerad ljus granit med kristusmonogram IHS. Inskription på sockel: VÅRDEN REST AV FÖRSAMLINGEN. 1946. Tre hällar i ljus finhuggen granit. Kors omkullvält.	KYRKOHERDEN AXEL VILHELM RENDAHL *1872 +1946 HERRENS NÅD VARAR FRÅN EVIGHET TILL EVIGHET ÖVER DEM SOM FRUKTA HONOM Södra hällen: JENNY RENDAHL F. MOZART *1865 +1938 JAG LEVER - I SKOGEN OCK LEVA Norra hällen: SIGFRID RENDAHL 1902-1977 WALDEMAR RENDAHL 1903 -1992	Klass 1 Kyrkoherdegrav med tidstypisk mellankrigstida vård.	

A1:79-82	Två modernistiska gravhällar i polerad Tranåsgranit. 1940, 1955.	Södra hällen: FAMILJEGRÄV SVEN MAGNUS SVENSSON * 1850 + 1940 MAKAN ANNA * 1854 + 1920 BARNEN, PAULINA * 1888 + 1969 MARIA * 1890 + 1903 RUTH * 1894 + 1911 Norra hällen: FAMILJEGRÄV CARL IHREBORN * 1884 + 1972 ANNA IHREBORN * 1893, 1955 ÄLSKADE-SAKNADE FA:S SB 549 DOTTERN MARIANNE * 1917 + 2007	Klass 2. Tidstypiska och karaktärsskapande vårdar.	
A1:86-87	Grusgrav enhetligt gestaltad med bautasten av monumental storlek. Vården i råkluvens ljus granit med krysshamrad framsida. Stenram i samma sten finhuggen med rundat krön och låga hörnpollare. 1919.	JOHAN ANDERSSON * 1854 + 1958 HANS MAK WILHELMINA * 1862 + 1949 BROR ANDERSSON * 1895 + GENOM OLYCKSHÄNDELSE 1919 JOH. 13.7. FRÅN SKOG	Klass 1. Karaktärsskapande grusgrav.	
A1:95-96	Sentida minnesvård vetenskapsmannen Jonas Johan Fagergren i monumental utformning. Stor kalkstenshäll, slät maskinhuggen med inskription och dekor i form palmkvist i relief. Stenram i ljus finhuggen granit, sannolikt från sekelskiftet 1900. Grusbädd igenlagd.	Å MINNET AV VETENSKAPSMANNEN . FORSKAREN . UPPLYSNINGSKÄMPEN HÄRADSPROSTEN JONAS JOHAN LAGERGREN SOM FÖDDES I KARLSTORP 1739, VAR KYRKOHERDE I TOFTERYDS PASTORAT- DÅ OMFATTANDE ÄVEN BYARUMS OCH BONDSTORPS FÖRSAMLINGARN FRÅN 1805 OCH DOG HÄR 1833 HÖGLÄRD FRAMSYNT ÄDEL OCH VÄLTALIG FÖRDE HAN ANDENS SVÄRD OCH HÖJDE KUNSKAPENS FACKLA I ORD OCH TONER SOM INGEN FÖRE HONOM JÄMVÄL LÅNGT UTOM PASTORATET. OCH SENT MANADE HANS JÄMLIKE KOMMA I VÄLSIGNELSE OCH ÄRA LEVER HANS NAMN ALIS – NON SIBI	Klass 1. Karaktärsskapande minnesvård över kyrkoherde och person av lokalhistorisk betydelse. J J Lagergren medverkade vid planeringen inför bygget av den nya kyrkan i Tofteryd men dog strax före bygget startade.	

A1:97	Gjutjärnskors med påkostad och unik utformning. Slätt med upphöjda kanter, rundbågiga korsarmar dekorerade med fyrbladiga klöver i relief, timglas och lie på baksidan, fyrkantig inskriptionstavla, text och dekor förgyllda. Stenram, till igenlagd grusbädd, i ljus krysshamrad granit. 1859.	PROSTEN J. BLOMÉN F:D 17/12 1775 D:D 14/11 1859 JOH:11, 25, 26	Klass 1. Prostgrav med förindustriellt gjutjärnskors med hög konstnärlig utformning samt bevarad stenram.	
A1:98-101	Familjegrav med igenlagd grusbädd och modernistiskt kors i krysshamrad ljus granit. Vård ställd mot sorgeträd som bör vara samtida med denna.	TOLLS FAMILJEGRÄV	Klass 1. Tidstypisk vård över person av lokalhistorisk betydelse. Karl G Toll var skollärare och ordförande i kommunstämman mm.	
A1:106-107	Häll i röd kalksten, slät maskinhuggen med skrädhuggen kant, dekor i form av kors och oljelampa i relief, även texten i relief. Sentida minnesvård.	KYRKOHERDEN I TOFTERYD PROSTEN OCH NYKTERHETSKÄMPEN PEHR ÖSTBERG *1785, +1846	Klass 1. Kyrkoherdegrav med sentida minnesvård med hög kvalitet i utformningen.	
A1:110-111	Bautasten i monumental storlek i röd grovhuggen granit med krysshamrad inskriptionstavla. 1916.	KYRKOHERDEN L.O. Eriksson *1844 +1916 Gud är kärleken. Hilda Eriksson Född SAGER *1856 +1944 Pastoratet reste våarden	Klass 1. Kyrkoherdegrav med karaktärsskapande vård i utformning typisk för perioden 1900–1920.	

Kvarter A2 -söder om kyrkan

Gravnr.	Beskrivning/år	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
A2:118-119	Vård i formen av kors på postament i polerad svart granit. 1918.	Johannesson Jonas 1855-1918 Ida 1874 – 1937 Hillevi Jonasson 1902-1926 Stina Uddhammar 1910-1993 Sjöaryd	Klass 1. Karaktärsskapande vård.	
A2:136-137	Upprätt liggare i svart polerad granit med murverkshuggen sockel. 1916	FRANS MALMSTRÖM *1876 +1963 ADELAIDE MALMSTRÖM *1875 1916 SKILLINGARYD	Klass 2. Tidstypisk vård.	
A2:138-139	Låg obelisk i svart polerad granit med kors. 1912.	HÄR HVILAR HOFSLAGAREN G.A. ANDERSSON 1851 +1912 JOH 6:37 OCH HUSTRUN GUSTAVA ANDERSSON *1849 + 1938	Klass 1. Karaktärsskapande vård med titel.	
A2:152-153	Råkilat block med polerad framsida i röd Tranåsgranit, med stjärna. 1930	ANNA MARIA BOBERG f. ANDERSSON *1875 +1917 DOTTERN ANNY *1916 +1930 FRÅN BOARP	Klass 2. Tidstypisk vård.	

A2:158-159	Vård i finhuggen ljus granit, 1920-talsklassicism med volutformat krön dekorerat med mussla i relief, förgylld text. 1925.	Kyrkovärden Jonas Gustafsson *1836 +1938 Augusta Gustafsson Torp *1860 +1925 Joh. Ev. 14:2	Klass 1. Karaktärsskapande och tidstypisk vård med påkostad konstnärlig utformning och titel.	
A2:162-163	Vård i grovhuggen och polerad ljus granit med segmentbågigt krön och rosenbård i relief. 1925.	HEMMANSÄGAREN J.G. DANIELSSON FR.HULTSGRÅDEN *1843 +1925 HANS MAKÅ, ELISABETH *1848 +1924 UPP. 22. SONEN JOHN *1884 +1959	Klass 1. Tidstypisk vård med påkostad konstnärlig utformning och titel.	
A2:164-165	Större modernistisk håll i polerad Tranåsgranit, med latinskt kors. 1936.	FOLKSKOLLÄRAREN O. ORGANISTEN KARL HJÄRTSTÄDT *1857 +1936 OCH HANS Hustru CAROLINA HJÄRTSTÄDT *1860 +1915 *1890 RUTH +1968 *1895 ELSA +1984	Klass 1. Karaktärsskapande vård med framträdande placering över person av lokalhistorisk betydelse. Karl Oscar Hjærtstädt var kamrer i Tofteryds sparbank, ordförande i kommunalstämman m m.	
A2:166-167	Obelisk i svart polerad granit. 1924	Landtbrukaren Gust. Petersson Linneryd *1838 +1917 Hustrun Elise *1852 +1924 Joh. 3:16	Klass 1. Karaktärsskapande vård med framträdande placering och titel.	

A2:168-169	Modernistisk vård med vinkelbrutet krön i svart polerad granit, med kors.	J.A. LEANDERS FAMILJEGRAV	Klass 1. Karaktärsskapande vård med framträdande placering.	
A2:174-175	Familjegrav med mindre obelisk och stenram i svart finhuggen och polerad granit. Igenlagd grusbädd. Två sekundärstenar.	Nämndemannen ANDERS JOHANNESSENS FAMILJEGRAV Bohult, Liggare: JONAS MALMQVIST *1862 +1940 Liggare: KRISTINA MALMQVIST *1866 +1921.	Klass 1. Karaktärsskapande grav med bevarad stenram och titel.	
A2:188-189	Mindre obelisk svart polerad granit med förgylld text. 1885. Två sekundärstenar med stjärnor och kors	HÄR HVILAR MANUFAKTURSMEDEN S.J. MALMQVIST *1819 +1885 HANS MAKÅ ANNA MALMQVIST f. STRÖMBERG *1820 +1887 JOH.EV. 3 v. 16 PS. 473 V 4 Sekundärsten: WILHELM, MALMQVIST, *1846 +1920 Sekundärsten: MATHILDA, MALMQVIST *1852 + 1894	Klass 1. Tidig industriell vård. Titel med koppling till järnförädlingsindustrin i trakten.	
A2:202-203	Obelisk i svart polerad granit med vinkelbrutet krön, kor och kransmotiv samt korslagda palmkvistar. 1903.	HÄR HVILAR F.D. HUSÄGAREN J. JONSSON FR. SKILLINGARYD *1824 +1912 FRU ANNA CHRISTINA JONSSON *1823 + 1903 SV. MIS. FÖRB, SÅNGEB. N 321.	Klass 1. Karaktärsskapande vård med framträdande placering. Titel med koppling till stationssamhället Skillingaryd samt referens till frikyrkorörelsen.	

A2:204-205	Stenblocksformad vård i svart granit med polerad framsida. 1900.	Gustaf Jonasson Tofteryds Börjegård *1823 +1900 Hans maka Maja Svensdotter *1828 +1900 Joh. Ev. 14	Klass 1. Tidstypisk, och karaktärsskapande vård. Tidigt exempel på nationalromantik.	

Kvarter A3 -söder om kyrkan

Gravnr.	Beskrivning/år	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
A3:208-209	Vård i kryssharnad ljus granit med blomsterdekor huggen i relief. 1920-talsklassicism. 1924.	HÄR VILAR KYRKOVÅRDEN AUG. JONSSON TOFTERYD 1940-1926 HANS MAKAS AMANDA JONSSON 1866-1956 UPP. 7:14	Klass 1. Tidstypisk senjugendvård med framträdande placering konstnärlig utformning.	
A3:210-211	Bred gavelsvård i ljus huggen granit.	Fjärdingsman Karl Svenssons Familjegrav	Klass 2. Vård med titel och framträdande placering.	
A3:222-223	Vård med ovanlig gavelform i kryssharnad/polerad ljus granit med kröntäckning av kopparplåt, text förgylld. 1921.	JENNY A. DANIELSSON *1855 +1920 JOHAN P. DANIELSSON *1845 +1921	Klass 1. Vård med säregen utformning.	
A3:230-231	Vård i ljus polerad och logerhuggen granit med vinkelbrutet krön och korskvismotiv. 1922.	JOHAN JONASSON *1876 +1935 KRISTINA JONASSON *1853 +1922 FR. FRYEBO	Klass 2. Karaktärsskapande vård.	

A3:232-233	Mindre vård i svart polerad granit med vinkelbrutet krön och kors- och kransmotiv. 1918.	WIKTOR JOHANSSON FRYEBO * 1873 +1918 ANNA JOHANSSON *1874 + 1952 Saliga äro de renhjärtade ty de skola se Gud	Klass 2. Tidstypisk och karaktärsskapande vård.	
A3:236-237	Stenblocksformad vård med polerad framsida i svart granit, strålsolsmotiv och kors- och rosenmotiv.	NÄMNDEMAN A. J. FRIBERG FAMILJEGRÄV STUDSTORP	Klass 1. Tidstypisk vård över person av lokalhistorisk betydelse. Anders Johan Friberg var nämndeman och ordförande i Tofteryds sparbank.	
A3:239-240	Vård i finhuggen och polerad ljus granit med kors och ekbladsmotiv. 1914. Två sekundärstenar.	Här vilar F.d. Kyrkov PER JOH. DANIELSSON Fr Sjöbo 1853-1914 Hans Maka ELISA JUSTINA 1857-1916 Sonen GUSTAV WILHELM 1894-1918 FAMILJEGRÄV	Klass 1. Karaktärsskapande vård i tidstypisk senjüngend.	
A3:241-242	Mindre rundbågig vård i svart polerad granit, med stiliserad portal.	Hem-äg. Alfr. Jonssons Familjegrav Ekhult	Klass 2 Tidstypisk vård med titel.	

Kvarter A4-A7 -öster om kyrkan

Gravnr.	Beskrivning/år	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
A4:264-265	Småskaligt kors i marmor på bas av svart granit.	STRÖMS FAMILJEGRÄV	Klass 2. Tidstypisk vård i ovanligt material.	
A4:286	Låg bred vård i ljus finhuggen granit med oljelampsmotiv. 1907.	JOSEPHINA PERSSON *1867 +1907	Klass 2. Tidstypisk vård.	
A4:305-306	Rundbågig vård i polerad svart granit med stjärn- och eldkarsmotiv. 1902.	Hem. Äg S.G. Danielsson *1848 +1902 Hustrun Justina *1857 +1926 Grohult Upp. B. 6. 7-14.	Klass 2. Tidstypisk vård.	
A4:321-322	Obelisk i svart polerad granit. 1905.	HÄR HVILAR HEMMANSÄGAREN A.W. STORK FRÅN SKOG *1845 +1905 OCH HANS HUSTRU MARIA KRISTINA FÖDD CARLSSON *1844 +1879 JOH. EV. 11:K.25. v	Klass 2. Tidstypisk vård.	
A4:323	Mindre vård i svart polerad granit med hjulkorsmotiv.	CLAES J. ANDERSSON *1854 +1903 Upp. 21.14	Klass 2. Tidstypiskt vård.	

A4:323A	Småskalig vård i finhuggen polerad svart granit med stiliserad ranka och kors samt palmkvist. 1893.	KRISTINA JOHANSSON FR. SKILLINGARYD 1842-1893 ÅT EN ÄLSKAD MODERS MINNE	Klass 1. Tidstypisk vård av hög ålder.	
A5:332-335	Grusgrav med stenram och sex liggare i ljus granit. Genombrutet smideskors med försilvrad törnekrona, på sockel av ljus granit.	Familjen Tolf A. M. Tolf * 18 +1916 Josef Tolf Rachel Tolf 1911 +1993 Selma Tolf *1874 + 1952 Tolf + 1956	Klass 1. Grusgrav med säreget utformat smideskors, över person av lokalhistorisk betydelse. Smeden Anders Martin Tolf tillhörde en känd smedsläkt i trakten.	
A5:357-358	Två liggare i svart polerad granit, till igenlagd familjegrav. 1913, 1916. Sekundärt vända (efter rygghäckens tillkomst).	Norra liggaren: A.J. PETERSSON Nåthult *1843 +1913 Södra liggaren: JOHANNA PETERSSON Nåthult *1847 +1916	Klass 2. Tidstypiska vårdar.	
A5:377-378	Småskalig grusgrav med mindre vård i polerad svart granit och stenram i ljus granit. 1912. Fyra liggare över barnen.	Skräddaremästaren CARL JOHANSSON, Snuddebo, *1833 +1912 h.h JOHANNA *1842 +1918	Klass 1. Grusgrav typisk för det tidiga 1900-talets enklare familjegravar. Titel.	
A5:395-396	Ovanlig vård i finhuggen grå kalksten, tunn rest håll med pyramidkrön. Inskription markerad med svart oljefärg. 1881.	Kyrkovärden A.P. Johannesson. född den 30 sept 1842 i Fryled död den 23 maj 1881 i Sjöryd Ps. 148 v. 4 Hans Maka Chrestina född den 7 feb 1848 i Mölntorp död den 9 juli 1927 i Wärnamo 1 Joh. 2:2	Klass 1. Tidigindustriell unik vård med titel.	

A6:422-423	Modernistisk vård i ljus granit.	SMEDMÄSTARE ANTON ENGHOLM *1899 +1971 *1905 +2000	Klass 2. Titel med koppling till järnförädlingen i trakten.	
A6:436-438	Modernistisk låg vård i marmor med latinskt kors.	ERIC ROLF LEANDER ILLINOIS PFC 47 ARMED INFANTRY BN WORLD WAR II BSM – PH FEB 3 1908 DEC 6 1944	Klass 1. Vård över svenskamerikan vid 5:e pansardivisionen PFC, 47 armed infantry BN, stupad 1944 i Tyskland. Standardiserad krigsvård från US Infantry Regiment.	
A6:462	Mellankrigstida vård i svart polerad granit.	ISAK JOHNSON *1851 +1920 FR. BJÖRNARYD	Klass 2. Tidstypisk vård.	
A6:473-474	Vård i ljus polerad granit med volutkrön. Fyra liggare i ljus granit.	Trävaruhandlaren August Claesson 1859-1920 Hustrun Lovisa 1964-1951 Dottern Sigrid 1900-1921 Sonen Gösta 1908-1921 Södra liggaren: Järnhandlanden Nils Claesson 1898-1976	Klass 1. Tidstypisk familjegravvård med konstnärlig utformning och titel med koppling till stationssamhället Skillingaryd.	
A7:504-507	Modernistisk vård i röd polerad granit. Sekundärsten.	Soldathemsföreståndaren GUSTAF ARVIDSSON STOCKHOLM *1884 +1950 ANNA ARVIDSSON född HJERTSTEDT *1886 +1967	Klass 2. Titel av historiskt betydelse.	

A7: 510-511	Mellankrigstida grusgrav med modernistisk vård, tre liggare och stenram i ljus finhuggen granit.	KYRKOVAKTMÄSTAREN I TOFTERYD GUSTAF JOHANSSONS FAMILJEGRAV Liggare: GUSTAF, *1851, +1937 Liggare: KRISTINA *1855 +1934 Liggare: DOTTERN MARIA *1888	Klass 1. Tidstypisk grusgrav, en av få kvarvarande.	
A7:512-513	Vård i finhuggen och polerad svart granit med vinkelbrutet krön och korskransmotiv. 1897.	HEMMANSÄGAREN JONAS, PETTERSSON FR. EKHULT *1820 + 1897 HANS MAKÅ KAROLINA PETTERSSON *1831 +1914	Klass 1. Tidstypisk vård av hög ålder.	
A7:537-538	Efterkrigstida vård i svart polerad granit.	KORPRALEN K.A. JARL *1868 +1947 MAKAN EMILIA *1860 +1919	Klass 1. Titel med koppling till militären.	
A7:541	Småskalig liggare i finhuggen och polerad svart granit. Ligger i bevarad sektion av allmänna linjen som bryter mot den 1932 anlagda planen.	SIGRID SVENSSON *1900 +1919 ÄLSKAD – SAKNAD	Klass 1. Typisk allmänna linjenvård i sektion med bevarad kronologi.	
A7:542	Småskalig liggare i polerad svart granit. Ligger i bevarad sektion av allmänna linjen som bryter mot den 1932 anlagda planen.	IDA LAGERQVIST *1870 + 1926	Klass 1. Typisk allmänna linjenvård.	

A7:543	Småskalig liggare i finhuggen och polerad svart granit. Ligger i bevarad sektion av allmänna linjen som bryter mot den 1932 anlagda planen.	HÄR VILAR VÅR FAR JOHAN SVENSSON	Klass 1. Typisk allmänna linjenvård i sektion med bevarad kronologi.	
A7:556	Liggande håll i ljus finhuggen granit. Ligger i bevarad sektion av allmänna linjen som bryter mot den 1932 anlagda planen.	ANNA BRITTA PETERSDOTTER 1830 +1919 TOFTERYDS SOCKENS FÖRSTA SMÅSKOLELÄRARINNA	Klass 1. Typisk allmänna linjenvård i sektion med bevarad kronologi. Person av lokalhistorisk betydelse.	
A7:559	Småskalig liggare i finhuggen och polerad svart granit. Ligger i bevarad sektion av allmänna linjen som bryter mot den 1932 anlagda planen.	JOHANNA GUSTAVA MATTSSON *1836 +1919	Klass 1. Typisk allmänna linjenvård i sektion med bevarad kronologi.	

Kvarter A8-A11 -utvidgningen i öster

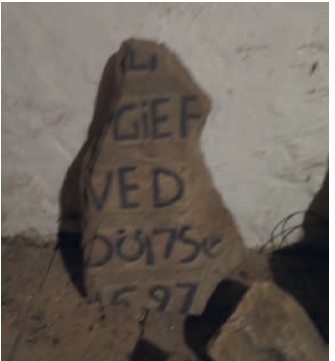
Gravnr.	Beskrivning/år	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
A8:566-567	Småskalig vinkelbruten vård i svart finhuggen och polerad granit med strålsol och olivkvistar. 1927.	BENGT JONSSON *1848 +1931 MAKAN KAROLINA *1851 +1927 EBR. 4.10.	Klass 1. Tillhör nya kyrkogårdens anläggningsskede.	
A8: 568-569	Småskalig vinkelbruten o polerad granit med kors- och ekbladskrans. 1927.	Hem.-äg. ERNST FRIBERG *1888 +1927 ANNA FRIBERG *1891 +1982 STUDSTORP	Klass 1. Tillhör nya kyrkogårdens anläggningsskede.	
A9:629-630	Vinkelbruten vård i polerad svart granit med gryningsmotiv.	J. O. PETERSSONS FAMILJEGRÄV HULT	Klass 1. Tillhör nya kyrkogårdens anläggningsskede.	
A11: 675	Småskalig liggare i polerad svart granit. 1922.	Syskonen Margit och Anna, Johansson 1904-1922 1897-1922	Klass 1. Tillhör nya kyrkogårdens anläggningsskede.	
A11:678	Småskalig vård i svart polerad granit med vinkelbrutet krön, kors- och festongmotiv.	Harry Boberg *1905 +1922	Klass 1. Tillhör nya kyrkogårdens anläggningsskede.	

A11: 684	Vård i svart polerad granit med rundbågigt krön. 1924.	K.P.A Svensson *1823 +1903 hans maka Sara Svensson *1833 +1924	Klass 1. Tillhör nya kyrkogårdens anläggningsskede.	
A11: 685	Småskalig liggare i svart granit.	GUSTAV SANDBERG *1849 +1925	Klass 1. Tillhör nya kyrkogårdens anläggningsskede.	
A11: 696	Småskalig vård i svart polerad granit med vinkelbrutet krön, kors- och festongmotiv.	HULDA JÖNSSON *1875 +1933 Joh. 3-16	Klass 2. Tidstypisk vård.	

Gravvårdar ur bruk

Gravnr.	Beskrivning/år	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
Ur bruk. Uppställd söder om tornet.	Vård i handhuggen sandsten med volutformat krön, text och dekor huggen i uppstående relief, överst omegatecken och IHS. Vården är knäckt i två delar samt fastgjuten i cement. 1741.	Svårtydd inskription HÄRUNDR, HVILAR G: G:S:SD OTER I RY ANO 1741	Klass 1. Förindustriell vård. Är uppförd på kyrkans inventarieförteckning. Bör lagas av konservator samt bör förses med vinterskydd.	
Ur bruk. Uppställd söder om tornet.	Vård i handhuggen gul sandsten med volutformat krön, huggen dekor och inskription, överst omegatecken och IHS, mitt på kors med refflad yta. Baksida med serafimerängel och voluter huggna i relief. 1741 Knäckt i två delar, lagad med dubbnings 1936 samt fastgjuten i cement.	Svårtydd inskription: KRISATUS ÄR MIT LIIF DÖDEN R MIN VIN- NINGGH 1672 Baksida: THENE STENE HAVE R I LIFVET VELATAD MATES HOKONSON I TORP MED SIN HUSTRA KRISTINA AN ER DOTR AF SOMNAT	Klass 1. Förindustriell vård. Mattes Håkansson avled 1714. Är uppförd på kyrkans inventarieförteckning. Bör lagas av konservator samt bör förses med vinterskydd.	
Ur bruk. Uppställd söder om tornet.	Kors i handhuggen sandsten. 1600-talet.	Svårtydd inskription	Klass 1. Förindustriell vård. Är uppförd på kyrkans inventarieförteckning. Bör lagas av konservator samt bör förses med vinterskydd.	

Ur bruk. Upp- ställd söder om tornet.	Två mindre obelisker i handhuggen sandsten. Kan ha tillhört det Möllnarpska gravkoret som ska ha funnits på kyrkogården i slutet av 1700-talet.		Klass 1. Sannolikt del av förindustriellt monumentalt högrestandsgrav. Bör föras upp på kyrkans inventarieförteckning. Bör förvaras inne i kyrkan.	
Ur bruk. Upp- ställd öster om sakristi- an.	Altarskiva med profilhuggen kant (på tre sidor). B 82, L 125 Enligt tradition altarskiva från den medeltida kyrkan. Altaret ska ha haft mått B 120, L 180 varför altarsivan måste ha klivits i två delar och detta utgör den ena halvan.		Klass 1. Sannolikt del av den medeltida altarskivan. Bör föras upp på kyrkans inventarieförteckning. Bör förvaras inne i kyrkan.	
Ur bruk. Förvaras på andra tornvind.	Fragment av vård i handhuggen sandsten. Inskription ifylld med svart färg. 1756. Enligt inventari- förteckning: överst IHS-tecken.	GIF E VED DÖ 175 1697 Enligt inventarieförteckning: HÄR HVILA: SALIG N:MAN IBS I FOLGABÄK: FÖD 1683: GIFT 1719 VARIT VID 5 RIXDAGAR DÖ 1756 B:N:D FÖD 1697 D: 16 JAN 17...	Klass 1. Förindustriell vård. Är uppförd på kyrkans inventarieförteckning.	
Ur bruk. Förvaras i kyrk- stallarna	Gjutjärnskors slätt med upphöjd profilerad kant, även sockeln profilerad.	HÄR HVILA MAKARNA ANDERS MATHISON FÖDD 1797 DÖD 1878 PS: 471 STINA CATARINA SVENS DOTTER FÖDD 1808 DÖD 1878 PS: 480.1 FRÅN NAJEN	Klass 1. Förindustriell vård. Bör föras upp på kyrkans inventarieförteckning.	

Ur bruk. Förvaras i kyrk- stallarna.	Gjutjärnskors slätt med upphöjd profilerad kant, även sockeln profilerad. Korsarmar med blomdekor. 1901.	HÄR HVILAR TILL DESS HAN KOMMER GUSTAF ADOLF KLAESSON I HULT FÖDD 1882 DÖD 1901 PS:A 55.9	Klass 1. Förindustriell vård. Bör föras upp på kyrkans inventarieförteckning	

Sommaren 2019 genomfördes en kulturhistorisk inventering av alla gravar på Tofteryds kyrkogård. Föreliggande bevarandeplan ämnar att fungera som ett redskap för Skillingaryds församling kring hur de enskilda gravarna ska hanteras i det framtida nyttjandet och förvaltningen av kyrkogården.

